Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • 6 июнь 1969 йил, жума • № 131 (14.294). • Баҳоси 2 тийин.

ГЎШТ — ДАВЛАТГА

Ўзбекистон чорвадорлари давлатга гўшт сотиш юзасидан биринчи ярим йиллик планини муддатидан илгари бажардилар. Улар қабул пунктларига 64 минг тоннага яқин чорва моя гўшти ва парранда гўштини тирик вазнда топширдилар. Наманган, Андижон, Фарғона ва Қашқадарё областлари хўжаликлари фермаларининг меҳнатчилари пландан ташқари анчагина маҳсулот топширдилар.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон ССР Марказий статистика бошқармасининг ахбороти

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги Марказий статистика бошқармаси индустриянинг иш натижаларини якунлаб саноат министрликларининг корхоналари маҳсулотни реализация қилиш беш ойлик планини 101 процент бажарганликларини хабар қилади.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлислари тўғрисида ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

5 июнь эрталаб соат 10 да Тошкентда еттинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг V сессияси очилди.

Ҳукумат ложаларида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари ва аъзоликка кандидатлар — **И. Г. Анисимкин, Р. Қурбонов, В. Г. Ломоносов, М. М. Мусахонов, Е. С. Насриддинова, Р. Н. Нишонов, М. Абдураззоқов, М. Турсунов,** Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг аъзолари ва ҳукумат аъзолари ўтирибдилар. Сессия ишида СССР Министрлар Совети ҳузуридаги физкультура ва спорт ишлари комитети раиси **С. П. Павлов** қатнашмоқда.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси депутат **С. Ҳ. Сирожиддинов,** Олий Совет Раисининг ўринбосарлари депутатлар **Ж. Алканов, З. Исроилова, Г. Мирзамбетова** президиум столидан жой оладилар.

Олий Совет сессиянинг кун тартибини ва иш тартибини бир овоздан тасдиқлади.

Сессиянинг кун тартибига қуйидаги масалалар киритилди:

1. Республикада жисмоний тарбия ва спортнинг аҳволи ҳамда уни янада ривожлантириш чоралари тўғрисида.
2. Ўзбекистон ССРнинг 1968 йилги давлат бюджетининг ижроси тўғрисида.
3. Ўзбекистон ССРнинг никоҳ ва оила кодексининг лойиҳаси тўғрисида.
4. Ўзбекистон ССР Олий Советининг тўртинчи сессиясида доимий комиссиялар ва депутатлар томонидан киритилган тавсиялар ва таклифларнинг бажарилиши тўғрисида.
5. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш тўғрисида.

Сессиянинг эрталабки мажлисида республикада жисмоний тарбия ва спортнинг аҳволи ва уни янада ривожлантириш чоралари тўғрисида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари депутат **М. Турсуновнинг** доклади тингланди. Бу масала юзасидан Ўзбекистон ССР Олий Советининг ёшлар масаласи бўйича доимий комиссияси раиси депутат **Х. Р. Мусахонова** қўшимча доклад қилди.

Кун тартибидаги биринчи масалани муҳокама қилишда депутат **М. Н. Хаитов** (251-Ленин сайлов округи), депутат **Т. А. Саримсоқов,** (33-Большевик сайлов округи), депутат **М. Г. Хван** (79- Бордонкул сайлов округи), Ўзбекистон Касаба Союзлари Совети Раиси **М. А .Зоидов,** депутат **Т. Содиқов** (Собир Раҳимов номидаги 30 сайлов округи), Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги физкультура ва спорт комитети раиси **Э. А. Аминов,** депутат **Ў. Эрназаров** (144-Комсомол сайлов округи), депутат **А. М. Қўчқоров** (264-Бахмал сайлов округи) депутат **Й. Р. Қурбонов** (448-Тўрткўл сайлов округи), Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг секретари **Р .Р. Алимов,** СССР Министрлар Совети ҳузуридаги физкультура ва спорт комитетининг раиси **С .П. Павлов** қатнашдилар.

Музокаралар тамом бўлгандан кейин Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари депутат **М. Турсунов** якунловчи нутқ сўзлади.

Олий Совет «Республикада жисмоний тарбия ва спортнинг аҳволи ҳамда уни янада ривожлантириш чоралари тўғрисида» бир овоздан қарор қабул қилди.

* * *

Соат 16 да Ўзбекистон ССР Олий Советининг иккинчи мажлиси очилди.

Олий Совет кун тартибидаги иккинчи масалани — Ўзбекистон ССР нинг 1968 йилги Давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги масалани кўришга ўтиб, республика молия министри депутат **В. Муродхўжаев** докладини тинглади. Олий Совет план-бюджет комиссиясининг раиси депутат **Х. М. Ғафуров** қўшимча доклад қилди.

Кун тартибининг иккинчи масаласи юзасидан бўлган музокараларда депутатлар **Ҳ. Асомов** (39-Дўмбробод сайлов округи), **С. И. Иброҳимов** (228-Дашт сайлов округи), **Н. Б. Бозоров** (190-Хумданак сайлов округи), **Ч. Алматов** (309-Москва сайлов округи), **С. Ниёзметов** (408-Ленинград сайлов округи), **З. Сирожиддинов** (241-Мироқи сайлов округи) қатнашдилар.

Олий Совет Ўзбекистон ССР нинг 1968 йилги Давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги ҳисоботни бир овоздан тасдиқлади.

Шу билан Ўзбекистон ССР Олий Советининг иккинчи мажлиси тамомланди. Навбатдаги мажлис 6 июнга тайинланди.

Кеча Тошкентда еттинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг бешинчи сессияси очилди. Суратда: сессиянинг мажлислар залида.

И. ГЛАУБЕРЗОН фотоси.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

Е. М. НИКОЛАЕВ ВА Г. К. СЕРЕБРЕННИКОВАГА «ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ИРРИГАТОР» ФАХРИЙ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Республикадаги йирик сув хўжалиги объектларининг лойиҳаларини тузиш соҳасида кўп йиллар ва самарали ишлаганлиги учун «Средазгипроводхлопок» перспектив лойиҳалаш институтининг бош мутахассиси Евгений Максимилианович **Николаевга** ва лойиҳа бўлимининг бош инженери Галина Константиновна **Серебренниковага** «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ирригатор» фахрий унвони берилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Е. НАСРИДДИНОВА
Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Р. САХИБОЕВ

1969 йил 5 июнь,
Тошкент шаҳри.

Ўзбекистон ССР Олий Советн Президиумида

Ҳозирги вақтда СССР энергетика ва электрлаштириш министрининг биринчи ўринбосари бўлиб ишлаётган Павел Петрович **Фалалеев** Ўзбекистонда узоқ йиллар самарали ишлаганлиги, республика энергетикасини ривожлантиришда актив қатнашганлиги учун ҳамда туғилган кунига 50 йил тўлиши муносабати билан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонига мувофиқ Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотланди.

КОММУНИСТИК ВА ИШЧИ ПАРТИЯЛАР ХАЛҚАРО КЕНГАШИ

1969 ЙИЛ 5 ИЮНДА КОММУНИСТИК ВА ИШЧИ ПАРТИЯЛАР ХАЛҚАРО КЕНГАШИНИНГ ОЧИЛИШИДА

Ўрток Л. И. БРЕЖНЕВ нутқи

Азиз ўртоқлар!

Халқаро Кенгашда қатнашиш учун келган қардош партияларнинг делегацияларини КПСС Марказий Комитети, барча совет коммунистлари номидан астойдил табриклашга ижозат бергайсиз. Сизлар орқали биз ҳамма мамлакатларда ва қитъаларда марксизм-ленинизм байроғи остида ишчилар синфи ва барча меҳнаткашларнинг манфаатларини қаттиқ туриб ҳимоя қилаётган, империализмга қарши, социализм учун, тинчлик учун, демократия ва миллий мустақиллик учун кураш олиб бораётган миллион-миллион маслакдошларимизни ва сафдошларимизни қизғин табриклаймиз.

Бизнинг Кенгашимизда 75 партиянинг вакиллари қатнашмоқда.

Ҳозир бутун дунёнинг диққат-эътибори ушбу залга қаратилган, десак муболаға бўлмайди. Миллион-миллион дўстларимиз бизнинг ишимизни зўр эътибор бериб кузатиб турибдилар. Бундай қизиқишнинг сабаби маълум. Бу қизиқиш аввало ҳозирги замоннинг энг мўътабар интернационал кучи бўлган коммунистик ҳаракатнинг роли билан белгиланади. Бу қизиқиш биз муҳокама қиладиган ва ягона позицияларимизни ишлаб чиқишимиз лозим бўлган проблемаларнинг актуаллиги билан белгиланади.

Кенгашнинг иши қандай бораётганлигини бизнинг синфий душманларимиз — ҳамма мамлакатлардаги империалистлар ва уларнинг гумашталари ҳам синчиклаб кузатиб турадилар. Бунга ажабланмаса ҳам бўлади. Улар бизнинг бирлигимиздан қўрқадилар ва Кенгашнинг аҳамиятини камайтириб кўрсатиш учун, унинг боришини ва якунларини сохталаштириб талқин қилиш учун қўлларидан келган ҳамма ишни қилишга уриниб кўрадилар, албатта. Комил ишонч билан шуни айтиш мумкинки, бизнинг кенгашимиз ҳаракат бирлигига, жипсликка нақадар зўр хоҳиш-иродасини намойиш қилса, империалистларнинг режаларига шунчалик кучли зарба уради.

Кун тартибида турган асосий масала барча халқларнинг манфаатларига жуда даҳлдордир. Бу масала ер юзининг ҳамма жойларидаги коммунистлар, ишчилар синфи, меҳнаткашларнинг ғоят кенг оммаси бирлашган куч-ғайратлари билангина муваффақиятли ва тугал ҳал этилиши мумкин. Кенгаш чақирилганлиги фактининг ўзи коммунистларнинг тинчлик ва ижтимоий тараққиёт тақдири учун ўз зиммаларидаги юксак масъулиятни англаганликларидан, уларнинг халқаро ишчилар синфи олдидаги, халқлар олдидаги ўз бурчини бажаришга азми-қарор қилганлигидан далолат беради.

Коммунистлар империализмга қарши, социализм, демократия ва социал тараққиёт ишининг ғалабаси учун курашда ҳамиша пешқадамлик қилиб келдилар ва ҳозир ҳам пешқадамлик қилмоқдалар. Уларнинг бирлиги, куч-ғайратларининг бирлаштирилиши антиимпериалистик революцион кураш муваффақиятининг муҳим шарти, социализм янги ғалабаларининг муҳим гарови бўлиб келди ва шундай бўлиб қолаверади.

Ўз олдимизда турган вазифаларни муҳокама қилишга киришар эканмиз, нақадар катта ва муҳим иши қилишимиз лозимлигини яхши биламиз. Бунинг учун ҳозир яхши шарт-шароит вужудга келтирилди. Кенгашдан олдин узоқ вақт пухта тайёргарлик кўрилди. Қардош партияларнинг намояндалари ўртоқларча демократик вазиятда кўпгина сиёсий ва ташкилий масалаларни батафсил муҳокама қилдилар, ҳужжатларнинг лойиҳаларини ишлаб чиқдилар. Тайёргарлик ишининг катта ижобий аҳамияти шундан иборат бўлдики, у ҳар бир партиянинг коммунистик ҳаракатдаги турли отрядлар ҳал қилаётган проблемалар билан бирга яхшироқ танишишларига, империализмга қарши курашнинг асосий актуал масалаларидаги позицияларни келишиб олишларига имкон берди. Коммунистик ва ишчи партиялар интернационал ҳамкорлигининг самарадорлиги яна амалда намойиш қилинди.

Биз тайёргарлик ишининг турли босқичларида қатнашган ҳамма қардош партияларнинг қўшган ҳиссасини юксак баҳолаймиз. Биз шунга аминмизки, тайёргарлик иши давомида намоён бўлган ўртоқлик ва интернационализм руҳи, коммунистик ҳаракатнинг бирлигига бўлган хоҳиш-ирода ушбу Кенгашдаги бутун вазиятни ҳам белгилаб беради.

Коммунистларнинг халқаро анжуманини бизнинг пойтахтимиз — Москвада ўтказишга қарор бериб, шу билан билдирилган ишончни бизнинг партиямиз ва бутун совет халқи юксак қадрлайдилар. КПСС делегацияси ўз Марказий Комитетининг топшириғини бажариб, Кенгашнинг муваффақиятли ва самарали ўтиши учун қўлдан келган ҳамма ишларни қилади, деб, ўртоқлар, сизларни ишонтирмоқчимиз.

Қардош партияларнинг делегациялари ўзларининг СССРга келишларидан фойдаланиб, совет халқининг турмуши ва меҳнати билан танишадилар, мамлакатимиз меҳнаткашлари билан учрашадилар, деб ҳам умид қиламиз.

КПСС Марказий Комитети ишонч билдириб айтадики, Кенгаш ҳозирги замоннинг барча революцион, озодлик, тараққийпарвар кучларини империализмга қарши курашга сафарбар қилиш йўлидаги муҳим босқич бўлади ва халқаро коммунистик ҳаракатни марксизм-ленинизм, пролетар интернационализми принциплари негизида жипслаштириш ишига катта ҳисса қўшади.

КОММУНИСТИК ВА ИШЧИ ПАРТИЯЛАР ХАЛҚАРО КЕНГАШИ ОЧИЛДИ

5 июнь куни Москвада Катта Кремль саройининг Георгий залида соат 15 да коммунистик ва ишчи партиялар халқаро кенгаши очилди.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев кенгаш қатнашчиларига қарата табрик нутқи сўзлади.

(ТАСС).

КОММУНИСТИК ВА ИШЧИ ПАРТИЯЛАР ХАЛҚАРО КЕНГАШИГА ДЕЛЕГАЦИЯЛАР КЕЛИШДИ

Коммунистик ва ишчи партиялар халқаро кенгаши ишида қатнашиш учун қуйидаги делегациялар Москвага келишди:

Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари ўртоқ Г. Гусак бошчилигидаги Чехословакия Коммунистик партиясининг делегацияси. Делегация составида ЧКП Марказий Комитети Президиуми аъзоси, ЧКП Марказий Комитетининг секретари, ЧКП Марказий Комитетининг Чехия областларида партия ишларига раҳбарлик бюросининг раиси ўртоқ Л. Штроугал, ЧКП Марказий Комитети Президиуми аъзоси, Словакия КП Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ Ш. Садовский, ЧКП Марказий Комитети Президиуми аъзоси, ЧКП Марказий Комитетининг секретари ўртоқ В. Биляк, ЧКП Марказий Комитети аъзоси, ЧКП Марказий Комитетининг Чехия областларидаги партия ишларига раҳбарлик бюроси аъзоси, ЧКП Шимолий Моравия область комитетининг биринчи секретари ўртоқ Л. Ковальчик, ЧКП Марказий Комитети аъзолигига кандидат, ЧКП Марказий Комитети халқаро сиёсат бўлимининг мудири ўртоқ П. Ауэрспергдардан иборат;

Руминия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари, Руминия Социалистик Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси ўртоқ Н. Чаушеску бошчилигидаги Руминия Коммунистик партияси делегацияси. Делегация составида Руминия Коммунистик партияси Марказий Комитети Ижроия Комитетининг ва доимий Президиумининг аъзоси, РКП Марказий Комитетининг секретари ўртоқ П. Никулескумизил, РКП Марказий Комитети Ижроия Комитетининг аъзоси ўртоқ Г. Стойка, РКП Марказий Комитети секретари ўртоқ М. Даль, РКП Марказий Комитети аъзоси, «Лупта де Класэ» журналининг бош редактори ўртоқ Ш. Войку, РКП Марказий Комитети аъзолигига кандидат, РКП Марказий Комитети ташқи алоқалар бўлимининг мудири ўртоқ В. Владдан иборат;

Куба Коммунистик партиясининг (кузатувчи сифатида) Куба Компартияси Марказий Комитети секретариати аъзоси ўртоқ К. Р. Родригес (делегация бошлиғи) ва Куба Компартияси Марказий комитети аъзоси, Куба Республикаси революцион қуролли кучлар министрининг ўринбосари майор ўртоқ А. Перес Эррерадан иборат делегацияси; делегация составига, шунингдек Куба Компартияси Марказий Комитети аъзоси, Куба Республикасининг СССРдаги элчиси Р. Гарсия Пелаес ҳам киради.

Буюк Британия Коммунистик партиясининг партия Бош секретари ўртоқ Ж. Голлан ва партия ижроия комитети Сиёсий комитетининг аъзоси ўртоқ Ж. Уоддисдан иборат делегацияси;

Ғарбий Берлин Бирлашган социалистик партиясининг партия раиси ўртоқ Г. Данелиус ва партия правлениеси секретариати аъзолари Б. Кустер ва Э. Редман ўртоқлардан иборат делегацияси;

Шимолий Ирландия Коммунистик партиясининг партия ижроия комитети Бош секретари ўртоқ Х. Мур ва партия ижроия комитетининг аъзоси ўртоқ Х. Мэрфидан иборат делегацияси;

Испания Коммунистик партиясининг партия раиси ўртоқ Д. Ибэррури, партия бош секретари ўртоқ С. Каррильо, партия Марказий Комитети ижроия комитетининг аъзолари Г. Л. Раймундо, П. Мор, Э. Листер, С. Альварес, Х. Дис, Р. Мендесон ўртоқлардан, партия Марказий Комитетининг аъзоси ўртоқ А. Сабалдан иборат делегацияси;

Италия Коммунистик партиясининг партия Бош секретари ўринбосари ўртоқ Э. Берлингуэр, партия раҳбарлиги аъзолари П. Буфалини, К. Галлуцци, А. Коссутт ўртоқлар, партия Марказий Комитети аъзоси ўртоқ М. Росси, партия Марказий Комитети аппарати ходими ўртоқ Р. Мекини, «Унита» газетасининг обзорчиси ўртоқ Д. Боффдан иборат делегацияси;

Канада Коммунистик партиясининг партия Бош секретари ўртоқ У. Каштан, партия Марказий Ижроия Комитети аъзолари А. Дьюхерст ва С. Уолш ўртоқлардан иборат делегацияси;

Кипр Меҳнаткаш халқ прогрессив партиясининг партия Бош секретари ўртоқ Э. Папаноаниу, партия Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси ўртоқ М. Пумпурис, партия Марказий Комитети аъзоси ўртоқ Г. Саввидисдан иборат делегацияси;

Коста-Рика Халқ авангарди партиясининг партия Марказий Комитети Бош секретари ўрток М. Мор ва сиёсий комиссия аъзоси, партия Марказий Комитетининг секретари ўртоқ У. Варгасдан иборат делегацияси;

Лесото Коммунистик партиясининг делегацияси;

Марокаш Озодлик ва Социализм партиясининг партия Бош секретари ўртоқ Али Ята бошчилигидаги делегацияси;

Норвегия Коммунистик партиясининг партия раиси ўртоқ Р. Ларсен, партия Марказий Комитети секретариати аъзоси ўртоқ А. Петтерсен, партия Марказий Комитети аъзолигига кандидат ўртоқ Х. Меллерсендан иборат делегацияси;

Сан-Марино Коммунистик партиясининг Бош секретари ўртоқ Э. Гаспарони;

Судан Коммунистик партияси делегацияси;

Америка Қўшма Штатлари Коммунистик партиясининг партия Бош секретари ўртоқ Г. Холл, партия миллий раиси ўртоқ Г. Уинстон, партия миллий комитети секретариатининг аъзолари Ж. Жексон ва Х. Уинтер ўртоқлардан ҳамда партия миллий комитети аъзоси ўртоқ У. Уайнстоундан иборат делегацияси;

Франция Коммунистик партиясининг партия Бош секретари ўртоқ В. Роше, партия Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари ўртоқ Ж. Марше, партия Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси аъзоси ўртоқ Р. Гюйо, партия Марказий Комитети аъзолари Ж. Канап ва Л. Фейкслардан иборат делегацияси;

Цейлон Коммунистик партиясининг партия раиси ўртоқ С. А. Викремасингхе, партия Марказий Комитети бош секретари ўртоқ П. Кейнеман, партия Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари ўртоқ К. П. Сильва ва партия Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси ўртоқ Х. Г. С. Ратнавирлардан иборат делегацияси;

Швеция коммунистлари сўл партиясининг (кузатувчи сифатида) партия раисининг ўринбосари ўртоқ Л. Вернер, партия секретари ўртоқ У. Карлссон ва партия правлениесининг аъзоси ўртоқ Р. Петтерссонлардан иборат делегацияси;

* * *

Кенгашга келган делегацияларни Л. И. Брежнев, А. П. Кириленко, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорний, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, В. В. Гришин, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, К. Ф Катушев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев ўртоқлар, КПСС Марказий Комитети аъзолари ва Марказий Комитет аъзолигига кандидатлар, КПСС Марказий Ревизия комиссияси аъзолари, партия масъул ходимлари кутиб олдилар. (ТАСС).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ БЕШИНЧИ СЕССИЯСИ

РЕСПУБЛИКАДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТНИНГ АҲВОЛИ ҲАМДА УНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШ ЧОРАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, депутат М. Т. ТУРСУНОВ доклади

Депутат ўртоқлар! Коммунистик партия, Совет давлати аҳоли орасида физкультура ва спортни ривожлантириш масалаларига ҳамиша ғоят катта эътибор бериб келмоқдалар.

Владимир Ильич Ленин жисмоний тарбиянинг муҳимлиги ҳақида гапирар экан, коммунизм қурувчиси ҳар тарафлама ривож топган ва жисмоний бақувват бўлиши керак, деб бир неча бор таъкидлаган эди. КПСС Программасида, партия XXIII съезди қарорларида жисмоний тарбия ва спорт маънавий бойлик, аҳлоқий софлик ва жисмоний камолатни ўзида уйғунлаштирган меҳнаткаш, жангчи ва ўз Ватанининг ҳимоячиси бўлмиш совет кишисини тарбиялашнинг энг муҳим воситаларидан бири, деб ҳисобланади.

«Мамлакатда физкультура ва спортни янада ривожлантириш тадбирлари тўғрисида» КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг 1966 йил августида чиқарган қарори партия XXIII съездининг ва КПСС Программасининг кўрсатмаларини турмушга татбиқ қилиш соҳасида энг муҳим ҳужжат бўлди.

Партия ва Совет ҳукуматининг Ўзбекистонда физкультура ва спортни янада ривожлантириш хусусидаги йўл-йўриқ ва кўрсатмаларини амалга ошириш соҳасида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети томонидан кенг тадбирлар ишлаб чиқилган эди. Областлар, шаҳар ва районларда бўлиб ўтган партия, совет, касаба союз ва комсомол активлари йиғилишларида, республика меҳнаткашлар депутатлари Советларининг сессияларида мазкур тадбирларни бажаришга қаратилган амалий чоралар белгиланди.

Физкультура ва спортни ривожлантириш юзасидан талайгина тадбирларни амалга ошириш натижасида кейинги йилларда Ўзбекистонда муайян муваффақиятлар қўлга киритилди. Ҳозирги кунда Ўзбекистон физкультурачилари армияси сафларида 2 миллион 100 мингдан зиёд киши бор. Республикадаги ҳар беш кишидан биттаси физкультура ва спорт бўйича мунтазам машғулотларга жалб этилган.

Фақат шаҳарлардагина эмас, балки қишлоқларда ҳам спорт иншоотлари қуриш анча авж олди, яхши стадионлар, спорт майдончалари пайдо бўлди. Республика мактабларида, ўрта махсус ва олий ўқув юртларида, профессионал техника таълими билим юртларида, корхоналарда, колхоз ва совхозларда жисмоний тарбия ишини йўлга қўйиш бирмунча яхшиланди.

Физкультура кадрларини тайёрлаш ишига ҳам анча эътибор берилди.

Ҳозирги вақтда республиканинг 10 та олий ўқув юрти ва 2 та билим юртида жисмоний тарбия бўйича педагог кадрлар тайёрланмоқда. Агар 1959 йилда республика мактабларида махсус олий физкультура маълумотига эга бўлган жами 177 ўқитувчи ишлаган бўлса, эндиликда уларнинг сони 1760 кишига етди.

Болалар учун спорт мактаблари шохобчалари ҳам кўпайиб бормоқда. 1959 йилда бундай мактаблардан атиги 30 та бўлган бўлса, ҳозирги пайтда уларнинг сони 137 га етди ва мазкур мактабларда 47 минг бола спорт таълими олмоқда. Тошкент, Андижон, Марғилон ва Самарқанд шаҳарларида махсус спорт интернат-мактаблари очилди.

Мактабларда физкультуранинг соғломлаштириш, таълим ва тарбия бериш жиҳатлари кучайди. Кейинги 10 йил ичида ўқувчилардан физкультурачилар уч баравардан зиёд кўпайди ва 1 миллион 230 мингга етди.

«Корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг ишчи ва хизматчиларини икки кун дам олинадиган беш кунлик иш ҳафтасига ўтказиш тўғрисида» КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети ва ВЦСПСнинг 1967 йил мартида қабул қилган қарори оммавий физкультура йўли билан соғломлаштириш ишларини ташкил этиш учун янги-янги имкониятлар очиб берди.

Кўпгина корхоналарнинг раҳбарлари ва жамоат ташкилотлари ишчи ва хизматчилар турмушига физкультурани жорий этиш тўғрисида кўпроқ жон куйдирадиган бўлиб қолдилар. Фарғона нефт тозалаш заводи ва тўқимачилик комбинатида, Олмалиқ кон-металлургия комбинатида, Янгиердаги темир-бетон буюмлар заводида, Ўтга чидамли металлар комбинатида, Тошкентдаги авиация, «Ташавтомаш» ва асбобсозлик заводларида, Бухородаги 163-қурилиш трестида, Бекобод цемент заводида худди шундай қилмоқдалар.

Чунончи, Тошкентдаги 1150 киши ишлайдиган асбобсозлик заводида (директори ўртоқ Бойжонов) фақат ишлаш ва дам олиш учунгина эмас, балки физкультура ва спорт билан шуғулланиш учун ҳам яхши шароит яратиб берилган. Посёлка марказида илгари бўш ётган ерда кўркам ва қулай стадион бунёд этилди, заводнинг спорт секцияларида эса 350 ишчи ва хизматчи спорт билан шуғулланмоқда. Физкультура ва спортга жиддий эътибор берилаётган бу корхонада жисмоний тарбиянинг меҳнат интизомини яхшилашга, меҳнат унумдорлигини оширишга, ишчи ва хизматчиларнинг саломатлигини яхшилашга, маҳсулот чиқаришни кўпайтиришга яхши таъсир этаётганлигини яққол кўриш мумкин.

Республика шаҳар ва қишлоқларида, аҳолининг яшаб турган жойларида ҳам физкультура ва спорт кенг қулоч ёзди. Бир қатор районларда, маҳалла ва қишлоқларда физкультура ва спорт бўйича жамоат кенгашлари ташкил этилди, уларнинг ишида аҳоли фаол қатнашмоқда, оммавий мусобақалар, экскурсиялар, пиёда саёҳатлар, машқлар ўтказилмоқда.

Қишлоқда ҳам физкультура ва спорт ишлари сезиларли даражада ривож топди. Ҳозирги кунда қишлоқ физкультурачилари сафларида 450 мингга яқин киши бор. Колхозлар, совхозларда ва район марказларида 42 та стадион, 124 комплекс спорт майдончалари, 913 футбол майдони, 4434 волейбол ва баскетбол майдончалари, 7 та бассейн ишлаб турибди.

Сирдарё областидаги «Пахтаорол» совхози, Хоразм областидаги Наримонов номли, Андижон областидаги «Оқолтин», Тошкент областидаги Димитров ва Свердлов номли колхозларнинг раҳбарлари ва жамоатчилигининг ташаббусини ҳар қанча маъқулласа арзийди. «Политотдел» колхозидаги спорт иншоотларининг ажойиб комплексини мамлакатдаги энг яхши қишлоқ спорт иншоотларидан бири, деб дадил айтиш мумкин. Ана шу ижобий ишларнинг ҳаммаси физкультура ва спорт ишининг савиясини ва унинг оммавийлигини сезиларли даражада юксалтириш имконини берди.

Бу муваффақиятлар республика спортчиларининг маҳоратини ошириш учун замин яратди.

1967 йилда Ўзбекистоннинг 168 спортчиси СССР халқлари IV спартакиадасининг мукофотларини олдилар, шулардан 55 спортчи олтин, кумуш ва бронза медалларига сазовор бўлди.

1968 йилда республиканинг 100 дан ортиқ вакиллари жаҳон, Европа ва СССР чемпионатларида мукофотли ўринларни эгалладилар. Токиодаги Олимпия ўйинларида Ўзбекистондан 3 спортчи қатнашган бўлса, Мехикода 8 спортчи иштирок этди. Ана шу спортчилардан 4 киши мукофотлар олди. Тошкентлик Вера Галушко эса, олимпия ўйинлари чемпиони деган шарафли унвонга эга бўлди.

Мамлакатимиздаги спорт ишқибозлари орасида 1968 йилги СССР чемпионлари: курашчи Хушвақт Рўзиқуловнинг, оғир атлетикачи Эркин Каримовнинг, енгил атлетикачи Ашир Нормуродовнинг, курашчи Икром Бадаловнинг, гимнастикачи Елена Коробейникованинг, боксчи Рифат Расқиевнинг, сузиш бўйича мамлакат чемпиони Наталия Устинованинг номлари яхши танилган. Фарғоналик курашчи Радик Иброҳимов 1969 йилда СССР чемпиони бўлди.

Баскетболчилардан Алжон Жормуҳамедов, Евгений Коваленко, Равила Прокопенко—Салимова, Татьяна Волкова Европа ва жаҳон чемпионлари деган юксак унвонга эришдилар. Тошкентлик курашчи Рустем Қозоқов бу йилги жаҳон чемпиони бўлди. Рифат Расқиев, Владимир Белинский, Николай Хромовлар эса, СССР-терма командаси составида Европа кубоги учун мусобақаларда қатнашдилар.

IV спартакиададан кейин ўтган 2 йил мобайнида республикада халқаро классдаги 10 та СССР спорт мастери, 380 спорт мастери ва 8200 дан зиёд спорт мастерига кандидат ҳамда биринчи даражали спортчи тайёрланди.

Қишлоқ спортчиларининг маҳорати ҳам йилдан-йилга ошиб бормоқда. Кейинги 4 йил мобайнида спортнинг турли хиллари бўйича 130 мингдан ортиқ даражали спортчилар, 28 СССР спорт мастери ҳамда 90 мингга яқин жамоатчи инструктор ва судьялар тайёрланди.

Қишлоқда футбол ҳам кенг тарқалмоқда. Ҳозирги вақтда «А» ва «Б» классидаги футбол бўйича биринчилик учун курашда еттита қишлоқ командаси иштирок этмоқда.

Ўзбекистондаги болалар, ўсмирлар ва ёшлар спорт мактаблари физкультура ва спортни ривожлантиришда катта роль ўйнамоқда. Республикада уларнинг сони 147 га етди. Тошкент, Фарғона, Андижон шаҳарларида ва Тошкент областида ташкил этилган юксак спорт маҳорати мактаблари юқори малакали спортчилар тайёрлаш ишига талайгина ҳисса қўшдилар.

Биз қўлга киритилган натижаларни қайд қилиш билан бирга шуни ҳам эътироф этишимиз керакки, республикада физкультура ва спортнинг ривожланиш даражаси ҳозирча совет кишисини коммунистик руҳда тарбиялаш талабларига жавоб бермаётир.

Бизда физкультура ва спорт ишини тараққий эттиришда жиддий камчиликлар мавжуд. Республикада физкультура ҳаракати ҳали чинакам оммавий тус олганича йўқ. Қиз-жувонлар, айниқса маҳаллий миллатларга мансуб қиз-жувонлар спорт машғулотларига етарлича жалб қилинаётгани йўқ. Қишлоқдаги физкультура иши жиддий равишда яхшиланиши керак. Бизда ҳали спортнинг турли хиллари бўйича спорт мастерлари, рекордчилар ва чемпионлар оз. Республикада спортнинг кураш, от пойгаси ва бошқа шу каби миллий турлари етарли ривожланмаётир.

Физкультуранинг моддий-техника базаси мустаҳкам эмас, айниқса ихтисослаштирилган спорт иншоотлари етишмайди. Республика корхоналарида спортга оид жиҳозлар ва буюмлар ишлаб чиқариш ва буларни сотиш ишлари яхши йўлга қўйилган эмас.

Жисмоний тарбия мутахассисларининг етишмаслиги ҳали ҳам жуда сезилиб турибди. Физкультура ва спортни пропаганда қилиш паст савияда олиб борилмоқда. Туризм ва соғломлаштириш иши ҳали ҳам яхши ривожланмаган.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети ана шуларнинг ҳаммасини ҳисобга олиб ва мазкур масаладаги жиддий камчиликларни бартараф қилиш мақсадида яқинда (шу йилнинг май ойи охирида) «Республикада физкультура ва спортга раҳбарликни янада яхшилаш ҳамда физкультура ташкилотларининг моддий базасини мустаҳкамлаш тадбирлари тўғрисида» муфассал қарор қабул қилдилар. Бу муҳим ҳужжатда республикада физкультура ва спортнинг ривожланиши орқада қолаётганлигининг сабаблари чуқур таҳлил этилди. Ҳамда бу қолоқликка барҳам бериш йўлидаги амалий тадбирлар белгилаб чиқилди.

Физкультура-спорт ишидаги асосий камчиликлар ҳамда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Ҳукумати қарорида кўрсатилган зарур вазифалар ҳақида батафсилроқ тўхталиб ўтишга ижозат бергайсиз. Биринчи навбатда мактаблар, профессионал техника билим юртлари, техникумлардаги ўқувчилар орасида, олий ўқув юртлари студентлари орасида оммавий физкультура ва спорт ишларини ташкил этиш тўғрисида гапирмоқчиман. Чунки худди ана шу жойларда совет кишисини жисмоний тарбиялашга асос солинади.

Тўғридан-тўғри айтиш керакки, жисмоний тарбия мактабда ҳали асосий фанлардан бирига айланганича йўқ, таълим-тарбия жараёнида бу ишга лозим даражада аҳамият берилмайди.

Республика мактабларида спорт иншоотлари сира ҳам етишмайди. Мактаблардан атиги 20 проценти спорт залларига, 40 проценти ҳар хил ўйинлар ўтказиладиган майдончаларга, 5 проценти стадионларга ва бор-йўғи бир проценти бассейнларга эга.

Физкультура ўқитувчилари етиштириш масаласи ҳам яхши аҳволда деб бўлмайди. Ўзбекистоннинг 5600 та саккиз йиллик ва ўрта мактабларига 4700 ўқитувчи тўғри келади, яна бунинг устига уларнинг учдан бир қисми олий ва ҳатто ўрта махсус физкультура маълумотига эга эмас. Қишлоқда аҳвол бундан ҳам ёмонроқ. Қишлоқлардаги мактабларнинг чорак қисми умуман жисмоний тарбия ўқитувчилари билан таъминланмаган, 3 минг ўқитувчидан мингга яқини махсус маълумотга эга эмас.

Болалар билан синфдан ташқарида олиб бориладиган ишда физкультура ва спортдан қониқарсиз фойдаланилмоқда. 2 миллион мактаб ўқувчисидан 767 минг бола физкультура ва спорт бўйича мунтазам машғулотларга жалб этилмаган.

Маориф министрлиги, унинг жойлардаги органлари ва меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советларининг ижрокомлари «Жисмоний тарбия» дарсининг мактабда муҳим дарслардан бири деб ҳисобланишига эришишлари лозим. Синфдан ташқари спорт ишларини жиддий суратда яхшилаш ва ана шу асосда ўқувчиларда спортга муҳаббат туйғусини тарбиялаш керак. Биз мактабларни спорт базалари, жиҳоз ва ускуналар билан таъминлаш соҳасида қатъий чоралар кўришимиз керак.

Ясли ёшидаги ва мактабгача ёшдаги болаларни жисмоний жиҳатдан ҳар томонлама камол топтириш жисмоний тарбиянинг умумдавлат системасидаги биринчи бўғини ҳисобланади.

Афсуски, мактабгача тарбия муассасаларида ҳам, оилада ҳам бу масалага етарлича эътибор берилмаслиги туфайли мактабларга жисмоний жиҳатдан яхши чиниқмаган талайгина болалар келиб туради, оқибатда улар физкультура бўйича мактаб программасини яхши ўзлаштиролмайдилар.

Мактабгача ёшдаги болаларни жисмоний тарбиялаш ишини тубдан яхшилаш ҳамда бу ишга методик ва илмий раҳбарликни бутун чоралар билан такомиллаштириш лозим.

Биз ўзимиз очлаётган махсус спорт мактаб-интернатлар шохобчаларини бутун чоралар билан кенгайтиришимиз керак. Тошкент шаҳрида Герман Титов номли республика миқёсидаги шундай спорт мактаб-интернати ташкил этилган, директори ўртоқ У. Т. Тонзов. Мамнуният билан шуни айтиш керакки, бу мактаб ҳозирданоқ республиканинг терма командалари учун яхшигина спорт кадрлари тайёрлаб бераётир. Ана шундай интернатларни ҳамма областларда очишга ҳаракат қилиш лозим. Жисмоний тарбия бўйича республика ўқув-методика кабинетини ташкил этиш ҳамда мактаблар ва мактабгача тарбия ёшидаги болалар муассасалари учун расмлар билан безатилган яхши физкультура дарсликларини нашр этиш маъқул бўлур эди.

Республиканинг кўпгина профессионал техника билим юртларида ўқувчиларни жисмоний жиҳатдан тарбиялаш яхши йўлга қўйилган эмас. Оммавий спорт ишлари юксак савияда ўтказилмайди, спорт иншоотлари етарли миқдорда қурилмайди. Профессионал-техника билим юртларининг Бутуниттифоқ спартакиадаларида республикамиз командалари турнир жадвалида одатда энг охирги ўринларни эгаллайдилар.

Олий ўқув юртлари студентлари орасида жисмоний тарбияни қатъият билан яхши йўлга қўйиш лозим. Республиканинг 38 олий ўқув юртидаги 101 минг студентдан 30 минги ёки деярлик учдан бир қисми физкультура ва спорт билан мунтазам шуғулланмайди.

Тошкент давлат университети, Қўқон педагогика институти, Тошкент темир йўл транспорти инженерлари институти ва бошқа баъзи бир ўқув юртлари спорт ишларида муайян ютуқларга эришган бўлсалар, олий ўқув юртларининг асосий кўпчилиги бу соҳада жуда суст ишламоқда ва юқори малакали спортчилар етказиб бермаётир.

Спортнинг илгари студентлар орасида севимли бўлган ва кенг тарқалган волейбол, баскетбол, футбол, енгил ва оғир атлётика, гимнастика каби турларининг лозим даражада ривожланмаётганига ва спортнинг ана шу турлари бўйича юксак малакали спортчилар жуда кам тайёрланаётганлигига асло йўл қўйиб бўлмайди.

Биз бўлғуси совет мутахассисларини тайёрлаш ишидаги бундай жиддий нуқсонлар учун республика Олий ва ўрта махсус таълим министрлигига ҳамда физкультура ва спорт комитетига жиддий эътироз билдиришимиз керак.

Олий ўқув юртлари студентларини ва ўрта махсус ўқув юртлари ўқувчиларини жисмоний тарбиялаш иши ҳозирги талабларга мувофиқ даражага кўтарилиши учун, олий ва ўрта махсус мактабда спорт чинакам оммавий ҳаракатга айланиши учун қатъий чоралар кўриш зарур. Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги, бошқа министрликлар ва идоралар, олий ва ўрта махсус ўқув юртларининг, касаба союз ва комсомол ташкилотларининг раҳбарлари студентлар ва ўқувчиларнинг физкультура ва спорт билан мунтазам равишда шуғулланишлари учун тегишли шароит яратиб беришлари шарт. Студентлар ва ўқувчиларни спорт секцияларига, мусобақаларга, турист саёҳатларига кенг кўламда жалб қилишга ёрдам бериш керак. Шу билан бирга олий ўқув юртлари ва техникумларда юқори даражали спортчилар тайёрлаш ишини дадил ва кенг равишда ташкил этиш лозим.

Бу соҳада совет ва жамоат ташкилотлари партиянинг ёшлар орасида оммавий спортни ривожлантиришга қаратилган кўрсатмаларига оғишмай амал қилишлари керак.

ВЛКСМ Марказий Комитетининг ўтган йил октябрь ойидаги тантанали пленумида КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Леонид Ильич Брежнев ўз нутқида: «Спортимизнинг халқаро даражасини бундан буён ҳам юксалтириш лозим. Лекин энг муҳими — спорт ҳаракатининг оммавийлиги, барча ёшларимизни қамраб оладиган физкультурани ривожлантириш, уларнинг иродасини чиниқтириш, йигит ва қизларни меҳнатга ва мудофаага жисмоний жиҳатдан тайёрлашдир», деган эди.

Шонли ленинчи Ўзбекистон комсомоли республикада жисмоний тарбия ва спорт ҳаракатининг доимо жони-дили ва ташаббускори бўлиб келди. Ишончимиз комилки, Ўзбекистон Ленинчи Коммунистик Ёшлар Союзи Марказий Комитети, жойлардаги барча комсомол ташкилотлари, республикамизнинг барча ёшлари шу ажойиб анъаналарни бундан буён ҳам ривожлантириб борадилар, спортчилар сафини янада кенгайтирадилар ва тўлдирадилар. Партия ва Ҳукуматимизнинг бу борадаги муҳим қарорларини бажаришда фаол иштирок этадилар.

Ишчилар ва колхозчилар орасида физкультура ва спортни кучайтириш муҳим вазифадир. Шунарса тасодифий эмаски, кўпгина меҳнаткашларимиз ишни «Соғломликка бағишланган беш минут» машғулотидан бошлаб, эндиликда мунтазам суратда спорт билан шуғулланишга ўтмоқдалар, мусобақаларда қатнашадилар, спорт даражалилари ва мастерлари қаторига ўтмоқдалар.

Лекин бизда талайгина корхоналар борки, уларда физкультура ва спортни унитиб қўйганлар, спорт секциялари ишламайди, спорт иншоотлари қурилмайди. «Ўзбексельмаш» заводининг, электр лампа, кабель заводларининг, Қўқон пайпоқ тўқиш комбинатининг раҳбарлари, шунингдек, Қурилиш, Озиқ-овқат, Гўшт ва сут, Енгил саноат министрликларига қарашли кўпгина корхоналарнинг раҳбарлари корхоналар ҳаётига физкультура ва спортни жорий этиш масалалари билан жуда кам шуғулланадилар, унинг социал аҳамиятига етарлича баҳо бермайдилар.

Иқтисодий ислоҳот бу масалада ҳам саноат корхоналари раҳбарлари учун кенг фаолият йўлини очиб берди. Корхоналарнинг хўжалик соҳасидаги мустақиллигини кенгайтириш уларнинг пландан ташқари жамғармалардан спорт иншоотлари қуришда фойдаланишлари учун имконият туғдирмоқда. Бироқ, ҳамма корхоналар ва идоралар ана шу имкониятлардан фойдаланаётирлар, деб бўлмайди. Энергетика ва электрлаштириш министрлиги системасида ишчи ва хизматчиларнинг атиги 15 проценти физкультура ва спорт билан шуғулланади. Шу министрликка қарашли корхоналарнинг кўпчилиги ҳатто энг оддий спорт иншоотларига ҳам эга эмас.

Аҳоли орасида катта ва керакли ишлар олиб бориши лозим бўлган Коммунал хўжалик министрлиги ва кўпчилик маҳаллий Советлар ҳамма имкониятларни ишга солаётганлари йўқ. Аҳоли яшайдиган жойларда кишилар физкультура ва спорт машғулотларига жуда кам жалб қилинади, жамоат кенгашлари ишининг форма ва методлари турлича эмас, доим бир хил тарзда бўлаётир. Бунда физкультура ишига асосан болалар жалб қилинади. Уй бошқармаларининг кўпгина раҳбарлари жисмоний тарбия масалалари билан онда-сонда шуғулланадилар.

Бу ишни бундан буён яхшилаш йўлидаги энг катта камчилик — аҳоли яшайдиган жойларда спорт иншоотларининг йўқлигидадир.

Спорт майдончалари қурилишидаги ишларнинг ўз муддатида бажарилмаслиги маҳаллий Советларнинг ижрокомларини ташвишлантирмаётир.

Тошкент шаҳрида кейинги тўрт йил мобайнида лойиҳада назарда тутилган 113 майдонча ўрнига, атиги 21 волейбол ва баскетбол майдончалари қурилган.

Энг йирик турар жой массиви бўлмиш Чилонзордаги биронта ҳам микрорайонда ҳанузгача спорт иншоотлари йўқ, ана шу мақсадлар учун ажратилган катта-катта маблағлар йил сайин фойдаланилмай қолмоқда.

Туризм аҳолини жисмоний тарбиялашда ғоят катта аҳамиятга эга. Тўғридан-тўғри айтиш керакки, республикамизда туризм жуда суст ривожланмоқда. Ҳаммаси бўлиб 123 минг киши (ёки аҳолининг бир проценти) туризм билан шуғулланади. Ўзбекистон Касаба союзлари республика Совети, туризм бўйича Ўзбекистон совети, область касаба союзлар советлари, касаба союзлари комитетлари оммавий туризмни ташкил этиш ишини ўзи буларчиликка ташлаб қўйганлар. Туристлар базалари, меҳмонхоналар ва пансионатларни лойиҳалаш ва қуриш ёмон аҳволда.

1968—1969 йилларда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Ҳукумати Тошкент шаҳри ва бошқа бир қанча областлар меҳнаткашларининг дам оладиган зоналарини ташкил қилиш масаласини кўриб чиқдилар. Талайгина министрликлар ва идоралар, корхона ва муассасаларга ажратилган зоналарда яқин йиллар ичида пионерлар лагерлари ва соғломлаштириш лагерлари, пансионатлар, дам олиш уйлари қуриш топширилган. Шу тўғридаги қарорни ва бошқа тадбирларни амалга ошириш меҳнаткашлар кенг оммасини жисмоний жиҳатдан чиниқтириш учун курашни янги поғонага кўтариш имконини беради.

Биз қишлоқда физкультура ҳаракатини ва спортни ривожлантириш билан айниқса жиддий шуғулланишимиз керак. Республика аҳолисининг 65 процентдан кўп қисми қишлоқ жойларида яшаса ҳам физкультура ва спорт бу ерда ҳали чинакам оммавий ҳаракатга айланмаган, қишлоқнинг кўпчилик меҳнаткашлари спорт билан шуғулланишга жалб қилинмаган, қишлоқларда оммавий физкультура — тадбирлари ва спорт мусобақалари кам ўтказилади.

Республиканинг кўп районларида шундай колхоз ва совхозлар борки, уларнинг ҳатто энг оддий спорт майдончалари ҳам йўқ. Бу масалада кўп жиҳатдан «Пахтакор» кўнгилли қишлоқ спорт жамияти Марказий совети айбдордир, албатта. Лекин кўпинча бу ишнинг савияси колхоз ёки совхоз раҳбарлари тутган позицияга ҳам боғлиқ.

Мана бир мисол. Республикамиздаги энг яхши физкультура коллективларининг бирига эга бўлган «Пахтаорол» совхозининг ёнгинасида Сирдарё районининг донгдор «Ленинград» колхози жойлашган. Бу колхознинг раиси ўртоқ Синдаров 5 йилдан кўпроқ вақтдан буён колхоз ёшларига стадион, спорт зали қуриб берамиз, деб ваъда қилса ҳам, лекин бу ваъда ҳанузгача ваъдалигича қолмоқда.

Биз юқорида «Политотдел» колхозини тилга олган эдик. Бу колхозда физкультура ва спортни ҳар тарафлама ривожлантириш учун ажойиб шароит яратилган, меҳнат борасидаги юксак ютуқлар спортдаги муваффақиятлар билан моҳирона қўшиб олиб борилади. Лекин иқтисодий имкониятлари ундан қолишмайдиган қўшни «Правда» колхозида (раиси ўртоқ Цой) физкультура ва спортнинг қадрига етишмайди.

Ҳозирги вақтда ёшларимизнинг эҳтиёж ва талабларига бундай муносабатда бўлиш мутлақо ярамайди.

Биз бундай камчиликларни кескин суратда тузатиш учун барча имкониятларга эгамиз.

«Колхозлар, совхозлар ва қишлоқ хўжалик корхоналари штатларида физкультура инструктори лавозимини жорий этиш тўғрисида» Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг 1965 йил 4 ноябрда чиқарган қарори қишлоқда физкультура ҳаракатини мустаҳкамлашга оид муҳим масалани ҳал қилиб берди. Лекин бу қарор қониқарсиз бажарилмоқда. Республика колхоз ва совхозларида 1330 физкультура инструктори ишлаши лозим бўлгани ҳолда ҳозир 859 инструктор ишлаб турипти, 500 га яқин лавозим эса бўш ётипти. Шундай бўлса ҳам майли эди-я, лекин қишлоқда ишлаб турган 859 инструктордан 360 таси айни вақтда бошқа жойда ҳам ишлайди. Хўш, улар физкультура ташкилотлари маошини олиб, нима иш қилиб берялтилар? Масалан, улардан 139 киши ер ўлчовчи, экспедитор, шофер, комендант, билет текширувчи ва хат ташувчи бўлиб ишламоқда. Аҳвол шундай экан, физкультура ва спортни қандай қилиб ривожлантириш мумкин? Мазкур хўжаликларнинг раҳбарлари физкультура ва спорт ишини йўлга қўйишда ҳали давлат ва партия олдида масъулиятни сезмаяпганлари кўриниб турибди.

Область ва район, қишлоқ ва посёлка Советларининг ижрокомлари, Қишлоқ хўжалик министрлиги, Ўзбекистон Касаба Союзлари Республика Совети, Ўзбекистон Ленинчи Коммунистик ёшлари Союзи Марказий Комитети, физкультура ва спорт комитети, «Пахтакор» кўнгилли қишлоқ спорт жамиятининг Марказий Совети қишлоқда физкультура ва спортни тағин ҳам ривожлантириш ишига қатъият билан киришмоқлари, унинг чинакам оммавий ҳаракатга айланишига эришмоқлари лозим.

Совет кишисини жисмоний жиҳатдан камолатга етказиш учун курашда спорт билан медицина кўпгина муштарак вазифаларни ҳал этади. Кейинги йилларда аҳолини жисмоний тарбиялаш устидан врачлар контроли бир мунча яхшиланди. Физкультурачилар диспансерлари ва кабинетлари шохобчалари кенгайди. Спорт билан мунтазам шуғулланувчи кишиларнинг кўпчилигини врачлар систематик назорат қилиб турадилар. Аммо бу муҳим масалада бир қатор жиддий камчиликлар мавжуд. Республикада атиги 14 та шаҳар диспансери бўлиб, биронта ҳам қишлоқ диспансери йўқ. Гарчи уларга бўлган эҳтиёж жуда катта бўлсада, бундай диспансерларни қуриш муддатлари асоссиз равишда орқага сурилмоқда.

Айни бир вақтда кўпгина олий ва ўрта махсус ўқув юртларида врачлар контроли қониқарсиз йўлга қўйилган, бу ўқув юртларини медицина ходимлари билан мустаҳкамлаш йўлида Соғлиқни сақлаш министрлиги кўраётган тадбирлар эса, мутлақо етарли эмас. Министрлик бундай аҳволни тузатиши лозим.

Физкультура ва спорт комитетларининг, кўнгилли спорт жамиятларининг, халқ маорифи органларининг айби билан кўпгина спорт секцияларида, командаларида, мактаблари ва жамиятларида ўқув-машқ иши паст савияда қолиб келмоқда. Тренерлар ва ўқитувчилар олдига тегишли талаблар қўйилмайди, уларнинг фаолияти контроль қилинмайди. Буларнинг ҳаммаси командаларимиз ва айрим спортчиларимизнинг мусобақалардаги иштироклари натижаларига ёмон таъсир кўрсатмоқда.

Болалар ва ёшларнинг спорт мактаблари спортга хизмат қилувчи кадрларни тайёрлашда катта резерв ҳисобланади. Лекин уларнинг ишини кескин суратда яхшилаш лозим бўлиб қолди. Республикадаги 137 болалар ва ёшлар мактабларида ҳаммаси бўлиб 47 минг киши (мактаб ёшидаги ўқувчиларнинг атиги 2 проценти) шуғулланмоқда. 1500 тренер ишлаб турган бу мактаблар 1968 йилда атиги даражали 18 минг спортчи тайёрлаб берди. Бу мактабларни битириб чиққан 4260 кишидан деярлик тўртдан бир қисми спорт даражаларини ололмади. Бунинг устига мазкур мактабларнинг кўпчилигида ҳатто спорт базалари ҳам йўқ.

Шундай бўлишига қарамай, Маориф министрлиги ва унинг жойлардаги органлари, Ўзбекистон Касаба Союзлари Республика Совети ва кўнгилли спорт жамиятлари бу мактабларнинг иши устидан контролни яхши йўлга қўймаганлар. Барча мактаблар ишига раҳбарлик қилувчи ягона ташкилий методик марказ йўқ. Бунинг оқибатида Ўзбекистон мактаб ўқувчилари Бутуниттифоқ спартакиадаларида икки йилдан бери 11 ва 13-ўринларда қолдилар.

Кўрсатиб ўтилган камчиликлар физкультура ҳаракатининг умумий савиясини ва унинг оммавийлик даражасини анчагина пасайтиради. Бизнинг бурчимиз совет кишиларини коммунистик руҳда тарбиялашнинг бу муҳим бўғинини яқин вақт ичида тубдан қайта қуриш ва унга раҳбарликни кескин суратда яхшилашдан иборатдир.

Республикада физкультура ва спортни янада ривожлантириш соҳасида катта-катта вазифаларни амалга ошириш моддий-техника базасини кенгайтириш ва мустаҳкамлаш билан чамбарчас боғлиқдир. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети шу йил 28 майда қабул қилган қарорида 1975 йилга қадар республика шаҳарлари, районлари, колхозлари, совхозларида, саноат корхоналарида. Ўқув юртлари ва мактабларида спорт базалари қурилишини тубдан яхшилаш юзасидан кўп тадбирлар кўзда тутилган.

Мўлжалланаётган тадбирлар ҳажмини яққол тасаввур этиш учун мана бу икки рақамни бирбирига таққослашнинг ўзи кифоя: агар ҳозирги беш йилликда давлат сарфлайдиган капитал маблағлар 9,6 миллион сўмни ташкил этса, келгуси беш йилликда у бир неча марта ортади.

1971—1975 йилларда 20 та олий ва ўрта махсус ўқув юртларида бир қатор йирик спорт иншоотлари қуриш мўлжалланади, шу жумладан кўплаб суви иситиладиган ёпиқ бассейнлар, очиқ спорт комплекслари қурилади. Профессионал техника таълими ўқув юртларида спорт иншоотлари қурилади. Республика шаҳарларида янги стадионлар, спорт заллари, бассейнлар ва бошқа спорт комплекслари қуриш мўлжалланмоқда.

Колхоз ва совхозларнинг, шунингдек касаба союзларининг маблағларини кооперативлаш ҳисобига қишлоқ жойларида, ишчилар посёлкаларида, район марказларида ва бошқа жойларда кўпгина спорт иншоотлари қуриш планлаштирилмоқда. Дарс бериш, машқ ўтказиш ва физкультура ҳамда спортга раҳбарлик қилиш учун юқори малакали кадрлар тайёрлаш юзасидан, жумладан Навоий, Чирчиқ, Термиз, Самарқанд ва Тошкент шаҳарларида физкультура ва спорт ўқув юртларини кенгайтириш, шунингдек махсус ўқув юртларидаги студентлар сонини кўпайтириш юзасидан катта программа белгиланган.

Юқори малакали спортчилар тайёрлашни яхшилаш мақсадида Самарқанд, Андижон ва Бухоро область ижроия комитетларига 1970 йилда область марказларида биттадан юксак спорт маҳорати мактаби очиш топширилган.

ССР Иттифоқи Министрлар Советининг қарорини бажариш мақсадида республика Госпланига қисқа муддат ичида спорт ва туризм анжомлари ишлаб чиқаришни ташкил этиш миқдори ва хилларини кўпайтириш, сифатини яхшилаш юзасидан асосланган таклифлар тайёрлаш топширилган.

Ана шу тадбирларнинг ҳаммасини амалга ошириш республикада бутун халқ иши бўлмиш жисмоний тарбия ва спортни янада ривожлантириш учун тағин ҳам қулай шароитлар яратиб бериши шубҳасиздир. Лекин буларнинг ҳаммасини турмушга ошириш учун физкультура ва спорт комитети, Ўзбекистон Касаба Союзлари республика Совети, Госплан, министрликлар ва идоралар, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, маҳаллий Советлар ижрокомлари, лойиҳалаш, қурилиш ва таъминот ташкилотлари ўз зиммаларига юклатилган конкрет вазифаларни ўз вақтида ва оғишмай бажаришлари лозим.

Жисмоний тарбия ҳаракати олдида турган катта вазифалар физкультурани пропаганда қилишни тубдан яхшилашни талаб этади. Прапаганданинг ҳамма шакллари жисмоний тарбиянинг ҳозирги жамият ҳаётидаги аҳамиятини, унинг совет кишисини тарбиялаш, соғлиғини яхшилаш ва умрини узайтиришдаги ролини кенг кўламда яққол ёритишга қаратилиши лозим. Лекин оммавий ишнинг бу соҳасига кам эътибор берилмоқда.

Радио, телевидение, республика матбуоти ва маҳаллий матбуот асосан футбол учрашувлари, жуда катта мусобақалар ҳақида ҳисоботлар бериш билан кифояланиб, республиканинг кўп қиррали спорт ҳаётини ва энг яхши физкультура коллективларининг фаолиятини яхши ёритмайдилар.

Спортга оид адабиётнинг жуда оз миқдорда чиқарилаётганлиги физкультура ишини пропаганда қилишдаги жиддий камчиликдир.

Оммавий ахборот воситалари орқали спортни пропаганда қилишни жиддий суратда ва асосли равишда йўлга қўйиш, жонли ва таъсирчан мисоллар воситасида физкультура ва спортни ташвиқот қилиш лозим.

Физкультура ва спорт комитетларининг ҳамда кўнгилли спорт жамиятларининг ташкилотчилик ишининг савиясини ҳали ҳам пастлиги оқибатида физкультура ҳаракатида кўпгина камчиликларга йўл қўйилмоқда. Бу ташкилотлар ҳали ҳам меҳнаткашларни ва ёшларни физкультура ва спорт машғулотларига оммавий равишда жалб этишнинг чинакам жанговор марказларига айлангани йўқ.

Қуйи спорт ташкилотлари фаолиятини яхшилаш соҳасида қунт билан иш олиб бормасдан туриб, физкультура коллективлари ва спортчиларнинг обрў-эътиборини ошириш йўлида пухта ишламасдан туриб, ҳозирги кунда жисмоний тарбия ҳаракатига раҳбарлик қилиб бўлмайди.

Биз спортчи, физкультура ходими деган сўзларнинг ватанпарварлик, меҳнатсеварлик, юксак интизом ва маданийлик юксак маънавий фазилатларнинг тимсоли бўлиб қолишига эришмоғимиз лозим.

Депутат ўртоқлар! Физкультура ва спортга раҳбарлик қилиш ишини тубдан яхшилаш масаласининг Ўзбекистон ССР Олий Совети сессиясида муҳокама қилиниши физкультура ва спортни бундан буён ҳам оммавий равишда ривожлантиришга, совет кишиларини коммунистик руҳда тарбиялаш вазифаларини муваффақиятли ҳал этишга ёрдам беради, деб ишонч билдиришга ижозат бергайсиз.

(Қарсаклар)

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ БЕШИНЧИ СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ЁШЛАР МАСАЛАСИ БЎЙИЧА ДОИМИЙ КОМИССИЯСИНИНГ РАИСИ ДЕПУТАТ Ҳ. Р. МУСАХОНОВАНИНГ ҚЎШИМЧА ДОКЛАДИ

Депутат ўртоқлар! Руҳий бойлик, маънавий софлик ва жисмоний етук янги кишини, коммунистик жамият қурувчисини спорт-оммавий ишларни янада ривожлантирмай тарбиялаб бўлмайди. Фан ва техниканинг ҳозирги тараққиётида ишчи, колхозчи, инженер, олим бақувват, соғлом, ғайратли ва ишчан бўлиши керак. Ўшандагина у жамиятнинг мукаммал аъзоси бўлиб, ўз билими ва меҳнатини коммунизм қуришдек олижаноб ишга сарфлай олади. Шунинг учун ҳам Олий Совет сессиясининг муҳокамасига киритилган «Республикада жисмоний тарбия ва спортнинг аҳволи ҳамда уни янада ривожлантириш чоралари тўғрисида»ги масала жуда актуал ва ўз вақтида қўйилгандир.

Республикада спорт-оммавий иш йил сайин кенгайиб бормоқда, спорт соҳасида эришилаётган муваффақиятлар кўпайиб бормоқда, янги спорт комплекслари ва иншоотлари қурилмоқда. Булар Коммунистик партия ва Совет ҳукумати физкультура ҳаракати тўғрисида катта ғамхўрлик қилаётганлигининг далилидир. Докладда бу ҳақда муфассал гапирилди. Мен Олий Советнинг ёшлар масаласи бўйича доимий комиссияси раиси сифатида баъзи масалалар хусусида тўхталиб ўтмоқчиман.

Биз ўз ишимизда физкультура ва спорт ҳамма ёшдаги кишилар шуғулланса бўладиган машғулотдир, деган фикрга асосланмоғимиз керак. Лекин таассуфки, ҳозир бизда аҳолининг ўрта ҳисобда 19 процентдан озроғи физкультура ва спорт билан шуғулланади. Самарқанд, Қашқадарё областларида эса, бу кўрсаткич бундан ҳам оз. Ишни яхшилаш учун нима қилмоқ керак? Бизнинг фикримизча, катта ва кичик спорт иншоотларини қуриш, мавжуд майдонлар ва стадионлардан моҳирона ва рационал фойдаланиш тўғри йўллардан биридир.

Эътиборингизни турар жойлардаги оммавий спорт ишининг ташкил этилишига жалб қилишни истайман. Киши куни билан ишлагани ва ўқиганидан кейин ҳамиша ҳам стадионга боравермайди. У уз уйининг яқинроғидаги бирон жойда спорт билан маза қилиб шуғуллана оларди. Хўш, шундай экан, бунақа имконият ҳамма ерда ҳам борми? Тошкентда ва республикамизнинг бошқа шаҳарларида ва қишлоқларида микрорайонлар қуриш практикаси спорт майдонлари ва иншоотлари қурилиши йилдан йилга барбод этилаётганлигини кўрсатмоқда. Маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари, министрликлар ва идоралар бундай объектларнинг қурилишига тегишли эътибор бермаяптилар, бир қанча ҳолларда зарур воситаларни тўла ажратмаяптилар.

Маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари кўпинча бинокорлик ташкилотларидан спорт иншоотларини ўз вақтида қуриб тугаллашни тегишинча талаб қилмайдилар. Буларнинг ҳаммаси меҳнаткашларнинг тўғри эътирозларига сабаб бўлмоқда. Биз физкультура ва спорт катта тарбиявий роль ўйнашини унутиб қўймаслигимиз керак. Беш кунлик иш ҳафтасига ўтилган ҳозирги кунда унинг роли янада ошади. Афсуски, кўпгина маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари, касаба союз ва комсомол ташкилотлари ўспиринлар ва ёшлар ўртасидаги ишни яхшилаш зарурлиги тўғрисида гапирар эканлар, уларнинг бўш вақтларини яхши ўтказишни ташкил этиш учун зарур шарт-шароитлар ҳозирлаш тўғрисида кўпинча ғамхўрлик қилмайдилар.

Маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари, министрликлар ва идоралар, корхоналарнинг раҳбарлари, физкультура ва спорт комитетлари спорт иншоотлари тармоқларини кўпайтириш чораларини кўрар эканлар, айни вақтда мавжуд иншоотлардан фойдаланишга ниҳоятда жиддий эътибор бермоқлари керак.

Тошкентдаги спорт иншоотлари тўла банд эмас. Мисол учун «Спартак» стадионини олиб кўрайлик. Бу ерда фақат футбол ва енгил атлетика секцияларининг ишигина кўзда тутилган. Чунончи, ҳатто машғулот жадвалида ҳам фойдали вақтнинг ҳаммасидан фойдаланилмаган. 30 май куни жадвалда енгил атлетикачилар ва футболчиларнинг машғулоти куннинг ўртасига ёзиб қўйилган. Ҳақиқатда эса, бу пайт стадион бўш эди. Секцияларнинг иш жадвали фақат директорнинг папкасида бўлса, ёшлар машғулотлар қачон бўлишини қаердан билишсин. Ҳолбуки, бир вақтлар бу стадион спортнинг кўпгина турлари бўйича юқори классли спортчилар тайёрлаб донг таратган ва унда неча юзлаб йигит ва қизлар қатнашар эди. Политехника институтининг стадионидаги иш бундан ҳам ёмон. Таассуфки, республикамизда бундай фактлар оз эмас.

Фарғона, Самарқанд, Тошкент ва бошқа областларда стадионлардан фойдаланишда нотўғри йўл тутилмоқда: фойда келтирадиган спорт турлари, асосан футболга зўр берилмоқда. Бу масалада марказий «Пахтакор» стадиони ҳам бошқаларга ўрнак бўла олади. Унинг минбарлари фақат футбол мусобақалари кунидагина тўлиқ бўлади.

Физкультура ва спорт республика комитети, Ўзбекистон касаба союзлари совети ва уларнинг жойлардаги органлари спорт иншоотларининг банд бўлиш даражасини ўрганмайдилар ва таҳлил қилмайдилар, улардан рационал фойдаланиш учун тегишли чораларни кўрмаяптилар.

Шу билан бирга бизда яхши намуна бўлаётган спорт базалари ҳам бор. Тошкент сув спорти саройи яхши ном чиқарганига кўп бўлди. Бу ерда айрим чемпионлар машқ қилибгина қолмай, шу билан бирга кўпдан-кўп «соғломлаштириш группалари» ҳам чиниқмоқдалар. Навоий шаҳридаги «Делфин» бассейни тўғрисида ҳам шу гапни айтиш мумкин. Бу ерда неча юзлаб болалар, ҳатто мактабгача ёшдаги болалар шуғулланмоқдалар. Тошкентдаги «Старт» стадионининг тажрибасини ўрганиш ва уни кенг ёйиш мақсадга мувофиқ бўлур эди. Бу ердаги ҳар бир кун минутма-минут тақсимлаб қўйилган: биронта ҳам спорт майдони бўш қолмайди.

Рекордчиларни тайёрлаш учун ҳам физкультура ва спортнинг оммавийлиги, спорт иншоотларининг эшиклари ҳаммага ва айниқса ёшларга бемалол очиб қўйилиши муҳимлигини тушунадиган вақт аллақачон етди. Бунинг учун спорт базалари фаолиятига баҳо бериш мезонини ўзгартирмоқ лозим бўлса керак. Базалар фаолиятини минбарларига қанча киши кетиши ва тушадиган фойда эмас, балки мунтазам равишда физкультура ва спорт билан шуғулланувчи кишилар сони белгилаши керак. Ишнинг шу участкасига жавоб берувчи кишиларга шуни эслатиб қўйишни хоҳлардимки, СССР Министрлар Совети 1966 йилнинг августидаёқ спорт иншоотларидан фойдаланишни яхшилашни талаб қилган эди: бу иншоотлар қайси ташкилотга қарашли бўлишидан қатъи назар, аҳолининг физкультура ва спорт билан шуғулланиши учун бемалол бўлиши, кундузги вақтларда эса, мактаб ўқувчилари, ҳунар-техника билим юртларининг ўқувчилари ва техникумларнинг студентлари билан физкультура дарслари ва оммавий спорт ишларини ўтказиш учун асбоб-ускуналари билан бирга бепул фойдаланишга берилиши керак. Маҳаллий Советлар мазкур қарорнинг бажарилишини мунтазам равишда назорат қилиб турмоқлари лозим.

Физкультура ва спорт ишини ташкил этиш биринчи навбатда физкультура ходимлари кадрларига боғлиқ. Бу ерда юқори малакали мутахассислар, ўз ишини жонидилидан севган ташаббускорлар бўлиши айниқса керак.

Лекин бугунги кунда физкультура ходимлари кадрларини тайёрлаш ва базаларнинг бундай кадрлар билан таъминланганлиги бизни қониқтира олмайди.

Республикада физкультура ходимлари тайёрловчи бир қанча ўқув юртлари бўлса-да, аммо улар мактаблар, колхозлар ва совхозлар, саноат корхоналарининг эҳтиёжларини таъминлай олмайди. Мактабларнинг ўзидаги физкультура ўқитувчиларидан 4712 кишининг 1418 таси махсус таълим олмаган, республикадаги кўпгина мактабларда эса, физкультура ўқитувчилари мутлақо йўқ. 1969 йилда физкультура институтини, жисмоний тарбия факультетларини ва физкультура техникумларини 792 кишигина битириб чиқади. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети билан республика Министрлар Совети ўз қарорларида кадрлар тайёрлаш масаласига ниҳоятда жиддий эътибор бердилар, бешта янги физкультура техникумлари, 2 та жисмоний тарбия факультети, 3 та олий спорт маҳорати мактаблари очишни ва бошқа тадбирларни кўзда тутдилар.

Маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари, уларнинг доимий комиссиялари, касаба союз, комсомол ташкилотлари спорт ишини яхшилашга тегишли эътибор бериб, меҳнаткашларнинг ва айниқса ёшларимизнинг қизиқиш ва эҳтиёжларига бепарволик билан қарамасалар, бу камчиликлар бизнингча анча оз бўларди.

Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, Самарқанд, Қашқадарё область ижроия комитетлари, Тошкент шаҳар ижроия комитети советларнинг ёшлар масаласи бўйича доимий комиссияларининг эътиборини меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашда физкультура ва спортнинг муҳимлигига етарли баҳо бермаётганликларига жалб қилишни истардим. Бутун жамоатчиликни сафарбар этмай физкультура ва спорт ишини ҳозирги талаблар даражасига кўтариб бўлмаслигини тушунмоқ керак.

В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги арафасида биз унинг ёшлар коммунизм учун жанг қилмоқлари керак, улар бу жангларни бақувват, соғлом бўлиб, асаблари пўлатдек ва мускуллари темирдек бўлиб кутиб олмоқлари керак деган сўзларини эсда тутмоғимиз лозим. Ильичнинг бу васиятлари амалга ошмоғи учун Коммунистик партия ва Совет ҳукумати ўзининг бутун тарихи давомида ҳамма ишни қилиб келмоқда. Меҳнаткашлар ва ёш авлоднинг жисмоний тарбиясини янада яхшилаш юзасидан қиладиган ҳамма ишларимиз мана шунга қаратилмоғи лозим.

(Қарсаклар).

ЎЗБЕКИСТОН ССРнинг 1968 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ ИЖРО ЭТИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР молия министри депутат В. МУРОДХЎЖАЕВ доклади

Депутат ўртоқлар!

Мамлакатимиз меҳнаткашлари В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини муносиб кутиб олиш учун социалистик мусобақани авж олдириб, беш йилликнинг учинчи йили бўлган 1968 йилда экономика, фан ва маданиятни ривожлантиришда, халқ фаровонлигини юксалтиришда янги муваффақиятларга эришдилар.

Ўзбекистон халқ хўжалиги ҳам 1968 йилда тез суръатлар билан ривожланиб борди. Республика саноат корхоналарининг коллективлари бултур маҳсулотни реализация қилиш планини ошириб бажарди. Пландан ташқари бир неча ўн миллион сўмлик ҳар хил маҳсулотлар реализация қилинди. Саноатда меҳнат унумдорлиги ошди.

Қишлоқ хўжалик меҳнатчилари пахта етиштириш топшириғини ошириб бажардилар. Ватан тўрт миллион тоннадан кўпроқ «оқ олтин» олди. Дон етиштириш 1967 йилдагига нисбатан икки баравардан зиёдроқ кўпайтирилди. Пахта, дон, гўшт, сут, тухум, қоракўл, пилла, каноп пояси ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларини харид қилиш давлат йиллик планлари ошириб бажарилди.

Капитал қурилиш, транспорт, савдо янада ривожланди. Меҳнаткашларнинг турмуш даражасини ошириш, уларга маданий, медицина ва маиший хизмат кўрсатиш тадбирларини амалга ошириш давом этди.

Халқ хўжалик планининг муваффақиятли амалга оширилганлиги давлат бюджети бажарилишига ёрдам берди. Натижада республика бюджети 1968 йилда даромадлар бўйича 102,6 процент бажарилди. Бу эса социалистик экономикани ҳамда меҳнаткашлар фаровонлигини янада ошириш тадбирларини пул билан узлуксиз таъминлаб туриш имкониятини берди.

Оборотдан солиқ олиш плани бултур 101,4 процент бажарилди. Бюджетга пландан ташқари 17 миллион сўмга яқин пул тушди.

Шу билан бир қаторда айрим тармоқлар оборот солиғини анча кам берди.

Давлат савдоси ва матлубот кооперацияси ташкилотлари ўзларига ажратилган ғалла маҳсулотлари, маргарин ва қанд-шакар фондларини тўла миқдорда олмаганликлари сабабли бюджетга мана шу даромад маблағидан 5,2 миллион сўм кам пул тушди.

Енгил саноат министрлиги 1968 йилда ип-газлама ва шойи газламалар, шунингдек, трикотаж буюмлар чиқариш планининг бажарилишини таъминламаганлиги сабабли оборотдан олинадиган солиқнинг миқдори 18,5 миллион сўм камайди.

Бу йил оборот солиғи тўловлари анча кўпаяди. Бу эса министрлик ва идоралар зиммасига халқ истеъмол қиладиган молларни қўшимча чиқариш учун мавжуд резервлар ва маҳаллий имкониятлардан энг кўп даражада фойдаланиш, маҳсулот сифатини оширишга қаратилган тадбирлар ўтказиш ҳамда аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ишларини систематик равишда ўтказиш вазифасини юклайди.

Республика давлат бюджетининг даромадларида давлат корхоналарининг ва ташкилотларнинг олаётган фойдаларидан берадиган тўловлари тобора кўпроқ аҳамият касб қилмоқда. Бу тўловлар беш йилликнинг уч йили мобайнида 114 миллион сўм миқдорида кўпайди ва бултур 591 миллион сўмни ташкил этди. 1968 йилда мана шу тўловлар бўйича план ошириб бажарилди.

Бироқ баъзи министрликлар ва идоралар олинган фойдадан бериладиган тўловлар бўйича бюджет олдидаги ўз мажбуриятларини 5 миллион сўмдан кўпроқ миқдорда бажармадилар. Булар орасида Ғалла маҳсулотлари ва омухта ем саноати министрлиги мана шундай тўловлар планини 3150 минг сўм миқдорида, Савдо министрлиги — 744 минг сўм миқдорида, Қурилиш министрлиги — 568 минг сўм миқдорида, Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлиги — 391 минг сўм миқдорида, Қурилиш материаллари саноати министрлиги — 178 минг сўм миқдорида кам бажарди.

Ғалла маҳсулотлари ва омухта ем саноати министрлиги 1968 йилда маҳсулот ишлаб чиқариш ва уни реализация қилиш бўйича белгиланган топшириқларнинг бажарилишини таъминлади. Бироқ, бу министрлик ўзига қарашли корхоналар ва ташкилотларнинг хўжалик-молия фаолиятидаги мавжуд жиддий камчиликларни йўқотиш учун зарур чораларни кўрмаётир. Натижада кейинги йилларда фойда олиш ва бюджетга бериладиган тўловлар плани бажарилмасдан келмоқда. Тўла равишда олинмай қолган жамғармаларнинг миқдори 1966 йилда 4,2 миллион сўмни, 1967 йилда 2,6 миллион сўмни ва 1968 йилда 4,3 миллион сўмни ташкил қилди.

Совет экономикаси тўхтовсиз юксалиб бораётганлиги, меҳнаткашларнинг моддий фаровонлиги ошиб бораётганлиги савдони муттасил такомиллаштиришни талаб қилади. Бу соҳада Савдо министрлиги 1968 йилда бирмунча ишлар қилди. Савдо шохобчалари кўпайтирилди, чакана товар обороти 1967 йилдагига нисбатан ошди.

Бироқ, чакана товар обороти планини министрлик берилган қўшимча топшириқ билан бултур 96,5 процент бажарди, холос. Қорақалпоғистон АССР Савдо министрлиги, Фарғона область савдо бошқармасидан ташқари, барча савдо бошқармалари, шунингдек республика «Гастроном» конторасн товар обороти планлари бажарилишини таъминламади.

Савдо министрлиги 1968 йилда муомила чиқимларининг 1 миллион 698 минг сўм миқдорида кўпайиб кетишига йўл қўйди. Тошкент, Қашқадарё ва Самарқанд область ижроия комитетларининг савдо бошқармалари муомила чиқимларининг айниқса кўпайтириб юборилишига йўл қўйдилар.

1968 йилда жамғармалар тўплаш планини Савдо министрлиги 5,9 миллион сўм миқдорида кам бажарди. 698 корхонадан 290 таси фойда олиш планларини бажармади.

Қурилиш министрлиги 1968 йилда ишлаб чиқариш кўрсаткичларини 1967 йилдагига нисбатан бирмунча оширди, қурилиш-монтаж ишлари таннархини камайтириш топшириғини бажарди. Шу билан бирга бу министрлик ўз кучлари билан амалга оширилаётган пудрат ишлари планини фақат 95 процент бажарди. Саноат маҳсулоти чиқариш ва уни реализация қилиш плани ҳам бажарилмай қолди.

Қурилиш министрлигининг кўпгина трестлари қурилиш таннархини камайтириш топшириқларининг бажарилишини ҳали ҳам таъминламаётирлар. Бултур шу трестлардан ўнтаси қурилиш таннархини пландагига нисбатан 3,5 миллион сўм миқдорида ошириб юборилишига йўл қўйди. Молия ва хўжалик ишидаги камчиликлар натижасида 1968 йилда жамғарма тўплаш планини бу министрлик 1,8 миллион сўм миқдорида кам бажарди.

Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлиги 1968 йилда пудрат ишлари планини ошириб бажарди. Бироқ, шу министрликка қарашли қурилиш монтаж ташкилотларининг ва саноат корхоналарининг ишларида рўй берган катта камчиликлар натижасида жамғармалар тўплаш плани ва бюджет олдидаги мажбуриятлар бажарилмай қолди.

Бу министрлик қурилиш таннархининг ошириб юборилишига йўл қўйди. Қурилиш монтаж ташкилотларидан ўнтасида бюджет планда белгиланган қурилиш таннархидан 1 миллион 778 минг сўм миқдорида ошиб кетган. Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлиги жамғарма тўплаш планини фақат 98 процент бажарди. Қурилиш материаллари саноати министрлиги ҳам 1968 йилни қониқарсиз натижалар билан тугаллади.

Бултур маҳсулот таннархини бу министрлик 5 миллион 769 минг сўм миқдорида ошириб юборди, брак натижасида 1 миллион 817 минг сўмдан иборат нобудгарчилик бўлишига, унумсиз ҳаражатлар қилинишига ва планлаштирилмаган зарарларни 1 миллион 289 минг сўм миқдорида кўпайиб кетишига йўл қўйди. Мана шуларнинг ҳаммаси саноатда фойда олиш планининг 6 миллион 687 мин сўм миқдорида, ёки 30 процент бажарилмай қолишига олиб келди.

Мазкур министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари ўзларига қарашли корхоналарга раҳбарлик даражасини оширишлари, уларнинг иши устидан контролликни кучайтиришлари ва шу корхоналарнинг бутун хўжалик-молия фаолиятини яхшилашга эришишлари лозим.

Депутат ўртоқлар!

Аҳолининг пул даромадлари ва халқ истеъмол қиладиган молларга бўлган талаби тез ўсиб бораётган шароитда ҳар бир корхонада мана шундай молларни ишлаб чиқаришни кўпайтирмоқ учун қўшимча имкониятларни қидириб топиш энг муҳим вазифаларнинг биридир. Бу эса меҳнаткашларнинг эҳтиёжларини тағин ҳам кенгроқ қондиришга ва бюджет даромадларини ўстиришга ёрдам беради.

Бу соҳада республикада бирмунча ишлар қилинмоқда. Бироқ, халқ истеъмол қиладиган молларни ишлаб чиқариш учун мавжуд резервлардан ҳали унчалик тўла фойдаланилмаётир. Корхоналар янгидан ишга тушрилган ишлаб чиқариш қувватларини ўз вақтида ўзлаштирмаганликлари натижасида маҳсулотни анча кам бермоқда.

1967 йилнинг охирида Енгил саноат министрлиги янги катта корхонани — Наманганда шойи ва костюмбоп газламалар комбинатини ишга туширди. 1968 йилда шу комбинат 6076 минг метр шойи газлама ишлаб чиқариши планлаштириб қўйилган эди. Аммо ҳақиқатда бултур шу маҳсулотни корхона тўла равишда ишлаб чиқармади.

Қаршидаги тикувчилик фабрикасида 1963 йили икки миллион сўмликдан кўпроқ кийим тикиб бериш учун ишга туширилган қувватлардан ишчи кучи етишмаётганлиги сабабли 1968 йилда фақат 55,6 процент фойдаланилди. Енгил саноат министрлиги ва Қашқадарё область ижроия комитети бу масалани кўриб чиқишлари ва фабриканинг ишлаб чиқариш қувватларидан тўлиқ фойдаланишини таъминлайдиган чоралар кўришлари лозим.

Қувватлардан фойдаланишни яхшилаш, бу қувватларни ўзлаштириш муддатларини қисқартириш учун ҳамма тадбирларни кўриш зарур. Қўшимча харажатлар қилмай шу йўл билан пландан ташқари яна бир неча миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариш мумкин.

Бултур Ўзбекистон ССРда 450 та саноат корхонаси планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги шароитида ишлади. Маҳсулотни реализация қилиш планини бу корхоналар 101 процент бажарди. Улар йиллик пландан ташқари 41 миллион сўмлик маҳсулотни реализация қилди. Реализация қилинган маҳсулот ҳажми 1967 йилдагига нисбатан 6,7 процент кўпайди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советига қарашли бўлган ва янгича ишлаб турган корхоналар бултур фойда олиш планини ва бюджет олдидаги мажбуриятларни ошириб бажардилар, иқтисодий рағбатлантириш фондларига 60 миллион сўмлик маблағ ажратиб бердилар.

Бироқ, янги системада ишлаб турган саноат корхоналарининг ишида жиддий камчиликлар содир бўлди. 46 корхона маҳсулотни реализация қилиш планларини бажармади. Республика Министрлар Советига қарашли 102 корхона фойда олиш планининг бажарилишини таъминламади. Баъзи корхоналар бюджетга тўловлар топшириш планларини бажармадилар. Республикада саноат корхоналарини планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги тартибига кўчириш давом этмоқда. Бу эса шу корхоналарни янги шароитда ишлашга тайёрлашга диққат-эътиборни кучайтиришни талаб қилади. Ислоҳотни ўтказишда уч йилдан кўпроқ муддат ичида энг яхши корхоналарда қўлга киритилган тажрибаларни чуқур ўрганиш ва бошқа корхоналарга ёйиш керак.

КПСС Марказий Комитетининг 1968 йилги октябрь Пленуми мамлакат қишлоқ хўжалигини ривожлантириш суръатларини тезлаштиришни энг муҳим сиёсий умумпартия ва умумдавлат вазифаси, деб белгилаб берди. Пленум қарорларини амалга ошириш совхозларда хўжалик ҳисоботини муҳим чоралар билан мустаҳкамлашни, уларни тўла хўжалик ҳисобига ўтказиш чораларини амалга оширишни талаб қилади.

Бултур республикада Қишлоқ хўжалик министрлигининг 18 та совхози тўла хўжалик ҳисобида ишлади. Шу хўжаликларнинг меҳнатчилари пахта етиштириш ва уни давлатга топшириш планини 109,6 процент бажардилар, давлатга дон ва гўшт топшириш планларини ошириб бажардилар, ҳар бир ишловчига ҳисоблаганда ялпи маҳсулот ишлаб чиқаришни 1967 йилдагига нисбатан кўпайтирдилар.

Тўла хўжалик ҳисобига ўтказилган совхозлар 1968 йилда планда кўрсатилган 18,1 миллион сўм ўрнига 22,7 миллион сўм фойда олдилар ва иқтисодий рағбатлантириш фондларига 8 миллион сўмдан кўпроқ пул ажратдилар.

Бироқ, совхозларнинг ишида камчиликлар ҳали ҳам содир бўлмоқда: баъзи қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш планлари бажарилмаётир, шу маҳсулотлар таннархининг ошириб юборилишига йўл қўйилмоқда, айрим совхозлар фойда олиш планларини бажармаётир.

Бу йил республикада яна 80 та совхоз тўла хўжалик ҳисобига ўтказилади.

Янги шароитда ишлаб турган совхозлар учун бажарилиши лозим бўлган вазифалар белгилаб берилиши билан бирга бу вазифаларни муваффақиятли бажариш учун шарт-шароит ҳам яратиб берилди. Хўжаликка сарфланган ҳар бир сўм яхши иқтисодий натижалар бериши учун бу имкониятлардан тўла равишда фойдаланиш зарур.

Давлат бюджетини муваффақиятли бажариш — Ўзбекистон ССР Молия министрлигининг ва маҳаллий молия органларининг энг муҳим вазифаси. Шу мақсадда республиканинг молия органлари бюджетга даромадларнинг ўз вақтида тушишини, шунингдек халқ хўжалик планида кўзда тутилган тадбирларни ва қўшимча тадбирларни пул билан узлуксиз таъминлаб туришни, хўжаликдаги резервларни топиб ишга солишни, иқтисодий, контроллик ва анализ қилиш ишларини яхшилашни таъминлайдиган зарур чораларни кўрдилар.

1968 ва 1969 йилларда молия-хўжалик фаолиятининг турли масалаларига доир кўпгина текширишлар ўтказилди. Министрликлар ва идораларнинг 1967 ва 1968 йиллар учун тузган йиллик ҳисоботларини иқтисодий анализ қилиш натижаларига асосланиб туриб, уларнинг ишларини яхшилашга доир таклифлар ишлаб чиқилди ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советига киритилди. Министрлар Совети бу таклифларни кўриб чиқиб, тегишли қарорлар қабул қилди.

1968 йилда министрликлар ва идораларни текшириш, уларнинг йиллик ҳисоботларини анализ қилиш натижасида 36,7 миллион сўмлик резерв топилди.

Молия министрлиги иқтисодий ишни янада яхшилаш, халқ хўжалиги тармоқларининг экономикасини ва молиясини чуқурроқ ўрганиш, контролнинг таъсирчанлигини ошириш чораларини кўрмоқда.

Депутат ўртоқлар! Ўзбекистон ССР давлат бюджетининг харажатлари 1968 йилда республика Олий Совети тасдиқлаган планга нисбатан 107,7 процентни ва аниқланган планга нисбатан 98,4 процентни ташкил қилди. Бултур халқ хўжалигини пул билан таъминлашга 1280 миллион сўм ва социал-маданий тадбирларни пул билан таъминлашга 1264 миллион сўм сарфланди.

Бироқ, 1968 йилда маҳаллий бюджетларнинг 45,6 миллион сўми фойдаланилмай қолиб кетди.

Ўзбекистонда капитал қурилиш миқёслари ва суръатлари йил сайин ошиб бормоқда. Беш йилликнинг дастлабки уч йили мобайнида давлат томонидан сарфланган капитал маблағлар 4,4 миллиард сўмни ташкил этди, 3,4 миллиард сўмлик асосий фондлар ишга туширилди.

Шу билан бирга республиканинг капитал қурилишида жиддий камчиликлар содир бўлмоқда. Бултур асосий фондларни ишга тушириш плани ва капитал маблағлар сарфлаш плани бажарилмай қолди. Бюджет маблағларидан 33 миллион сўми капитал маблағларни пул билан таъминлашда фойдаланилмади. Бу эса чала қолган қурилишларнинг кўпайиб кетишига олиб келди, ишлаб чиқаришни ривожлантириш суръатларига, капитал маблағларнинг самарадорлигига, шунингдек фондлардан олинадиган натижаларга таъсир қилди.

Қурилиш — заказчиларнинг бажарилган иш учун тўлаши лозим бўлган кредиторлик қарзини ўз муддатида тўламаганлиги ва бунинг натижасида шундай кредиторлик қарзлари 1969 йилнинг 1 апрелига келиб 49 миллион сўмдан ошиб кетганлиги оқибатида республика қурилиш ташкилотларининг иши чатоқлашиб қолди.

1968 йил бюджетида қурилишларда асосан ўрнатилмаган ускуналарнинг запасларини қисқартириш йўли билан 27,1 миллион сўм миқдорида ички резервларни ишга солиш кўзда тутилган эди. Ҳақиқатда бу запаслар 18 миллион сўм миқдорида кўпайиб кетди.

Қурилиш банкининг ва Давлат банкининг муассасалари қурилишнинг иқтисодий масалаларини ҳал қилишга кўпроқ ёрдам бериб туришлари лозим.

Социалистик экономикани ривожлантиришдаги муваффақиятлар меҳнаткашларнинг ўсиб бораётган моддий ва маънавий талабларини тағин ҳам кўпроқ қондириш учун зарур шароит яратиб бермоқда. Совет давлати халқ маорифига, фан, маданият, соғлиқни сақлаш ва социал таъминотга қилинаётган харажатларни йилдан-йилга кўпайтирмоқда. Беш йилликнинг уч йили мобайнида республика бюджетидан социал-маданий тадбирларга 3 миллиард 443 миллион сўм пул харажат қилинди. Бу харажатлар бундан олдинги уч йилдагига нисбатан 978 миллион сўм миқдорида ёки қарийб 40 процент кўпайди.

Шу билан бир қаторда социал-маданий муассасаларнинг шохобчаларини ривожлантириш планини бажаришда ва уларга бюджетдан ажратилган маблағни сарфлашда камчиликлар ҳам содир бўлмоқда. Бюджетдан маориф учун ажратилган маблағнинг 18 миллион сўми 1968 йилда фойдаланилмай қолиб кетди. Асосан болалар боғчалари, мактаблар ҳузуридаги интернатлар, мактаб-интернатлар ҳамда ишчи ва қишлоқ ёшлари мактаблари учун ажратилган маблағларнинг анча қисми фойдаланилмай қолди.

Мактабгача тарбия ёшидаги болалар муассасаларига бюджетдан ажратилган маблағларнинг тўла ишлатилмай қолганлигига асосий сабаб шуки, бундай муассасаларни ва уларда тарбияланувчиларни кўпайтириш плани бажарилмай қолди. Асосан, Самарқанд, Фарғона, Сирдарё областлари, Қорақалпоғистон АССР ва Тошкент шаҳри болалар боғчаларида тарбияланиши лозим бўлган болаларнинг сони бўйича планни 38.556 нафар кам бажарди.

Мактабларда иссиқ овқат бериш ёмон ташкил этилганлиги натижасида куни узайтирилган группалардаги болаларни овқатлантириш учун бюджетдан ажратилган маблағнинг 644 минг сўми фойдаланилмай қолди.

Соғлиқни сақлаш ишларига ажратилган маблағлардан, асосан дори-дармонлар сотиб олишга ажратилган маблағлардан 2,5 миллион сўми фойдаланилмай қолди. Беморларнинг айрим категорияларини амбулатория шароитида текин даволашга ажратилган маблағлардан бир неча йилдан бери тўла равишда фойдаланилмаётир.

Кейинги йилларда маҳаллий партия ташкилотлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, меҳнаткашлар депутатлари Советларининг ижроия комитетлари бюджетларни ижро этиш ишига раҳбарликни кучайтирдилар.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Тошкент шаҳрининг, областларнинг ва Қорақалпоғистон АССРнинг 1968 йилги бюджетларини даромадлар ва харажатлар бўйича 1 миллиард 3523 минг сўм миқдорида белгилаб берган эди. Ҳақиқатда мазкур бюджетлар бултур даромадлар бўйича 1 миллиард 47.202 минг сўм миқдорида ёки 104.4 процент ва харажатлар бўйича 1 миллиард 51.585 минг сўм миқдорида ёки 104,8 процент қилиб ижро этилди. Аниқланган план бултур даромадлар бўйича 102,1 процент бажарилди. Қорақалпоғистон АССР, ҳамма областлар ва Тошкент шаҳри бюджетларининг даромад қисмини бажардилар ва ўтказилган ҳамма тадбирларни пул билан узлуксиз таъминлаб турдилар.

Бироқ, 1968 йилда қишлоқ ва посёлка советларидан 88 таси, шаҳар ва районлардан 10 таси (Каттақўрғон, Хива шаҳарлари, Томди, Қамаши, Чироқчи, Шовот, Хазорасп, Янгиариқ, Чимбой, ва Тахтакўпир районлари) бюджетлар нинг даромад қисмини бажаришни таъминламадилар.

Бюджетдан берилган маблағлардан фойдаланишда ҳам камчиликлар содир бўлмоқда.

1968 йил 8 апрелда СССР Олий Совети Президиуми «Меҳнаткашлар депутатлари қишлоқ ва посёлка Советларининг асосий ҳуқуқлари ва вазифалари тўғрисида» фармон ҳамда «Меҳнаткашлар депутатлари қишлоқ, посёлка Совети тўғрисидаги намуна Низом ҳақида» қарор қабул қилди. 1968 йил 14 мартда СССР Министрлар Совети «Меҳнаткашлар депутатлари қишлоқ ва посёлка советларининг моддий молия базасини мустаҳкамлаш чоралари тўғрисида» қарор қабул қилди. 1968 йил 25 декабрда Ўзбекистон ССРнинг қишлоқ ва посёлка Советлари тўғрисидаги қонунлари қабул қилинди.

Бу фармон, қарорлар ва Қонун қишлоқ ва посёлка советларининг хўжалик ва социал-маданий қурилиш вазифаларини ҳал қилишдаги ролини янада оширишни таъминлайди.

Маҳаллий хўжалик тўхтовсиз ривожланиб бораётганлиги маҳаллий партия ва совет органларининг экономикани бутун чоралар билан юксалтиришга, Қорақалпоғистон АССРнинг давлат бюджетини ва маҳаллий бюджетларини тузиш ва ижро этиш ишига бераётган диққат ва эътиборини янада кучайтиришни талаб қилади.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети халқ хўжалигини ривожлантириш планининг ва республика давлат бюджетининг 1969 йилнинг биринчи кварталида бажарилиш якунларини кўриб чиқиб, халқ хўжалик плани январь — март ойларида қониқарсиз бажарилганлигини қайд қилди ва министрликлар, идоралар, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ижроия комитетлари ва Тошкент шаҳар ижроия комитети зиммасига биринчи квартал планининг бажарилмаган қисмини иккинчи, учинчи кварталларда тўлдириш чоралари кўришни юклади.

Бироқ, айрим министрликлар ва идоралар 1969 йилнинг апрелида маҳсулотни реализация қилиш планини бажариш суръатларини пасайтириб юбордилар. Масалан, Қурилиш материаллари саноати министрлиги маҳсулотни реализация қилиш биринчи квартал планини 98 процент, тўрт ойлик планини эса 94.7 процент бажарди. Балиқчилик хўжалиги бошқармасида ҳам аҳвол шундай бўлди.

Республика давлат бюджети 1969 йилнинг биринчи кварталида даромадлар бўйича 102.9 процент бажарилди. Шу билан бирга бюджетни ижро этиш ишида камчиликлар ҳам рўй берди. Оборот солиғини тўплаш плани умуман ошириб бажарилган бўлса ҳам аммо виночилик, пивочилик, маргарин, саноат тармоқлари ва бошқа баъзи тармоқлар бюджетга оборот солиғини қарийб 2 миллион сўм кам бердилар.

Январь-март ойларида Озиқ-овқат саноати министрлиги, Қурилиш министрлиги, монтаж ва махсус қурилиш ишлар министрлиги, Қишлоқ хўжалиги министрлиги, Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги «Узглавнефтеснабсбит» ва «Узглавводстрой» олинган фойдадан бюджетга тўловлар бериш мажбуриятларини бажаришни таъминламадилар.

Бюджет маблағларидан, асосан капитал қурилишларни ва социал маданий муассасаларни пул билан таъминлашга ажратилган маблағлардан 148 миллион сўми 1969 йилнинг бир кварталида фойдаланилмай қолди.

Депутат ўртоқлар!

Беш йилликнинг тўртинчи йили бўлган 1969 йил коммунизмнинг моддий техника базасини вужудга келтиришда янги муҳим босқич бўлади. Ўзбекистон меҳнаткашлари Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXIII съездининг ва КПСС Марказий Комитети пленумларининг қарорларини муваффақиятли бажариш учун, В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини муносиб кутиб олиш учун бутун куч ва ғайратларини сарфлайдилар.

(Қарсаклар).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ БЕШИНЧИ СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПЛАН-БЮДЖЕТ КОМИССИЯСИНИНГ РАИСИ ДЕПУТАТ Х. М. ҒАФУРОВНИНГ ҚЎШИМЧА ДОКЛАДИ

Депутат ўртоқлар! Республикамиз меҳнаткашлари коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтириш юзасидан КПСС XXIII съезди белгилаб берган вазифаларни амалга ошира бориб, 1968 йилда халқ хўжалигини ривожлантиришда, маданий қурилишда ва халқнинг моддий фаровонлигини кўтаришда янгидан-янги муваффақиятларга эришдилар.

Республика саноати маҳсулотни реализация қилиш планини ошириб бажарди, капитал қурилиш анча кенгайди. Қишлоқ хўжалик меҳнатчилари мураккаб об-ҳаво шароитларида пахта ва бошқа бир қанча экинларни етиштириш ва давлатга сотиш планини ошириб бажардилар. Савдо-сотиқ, транспорт, алоқа, фан ва маданият янада ривож топди. Аҳолининг реал даромадлари анча ошди.

Республика давлат бюджети муваффақиятли бажарилди, бу эса халқ хўжалик планида кўзда тутилган тадбирларни, шунингдек, халқ маорифини ва аҳолига медицина хизмати кўрсатилишини янада ривожлантириш, шаҳарларни ва районларни ободонлаштиришга доир қўшимча тадбирларни пул билан узлуксиз таъминлаб туриш имконини берди.

Шу билан бирга халқ хўжалигида мавжуд бўлган резервлардан ҳали етарли равишда фойдаланилмаётганлигини 1968 йилги якунлар кўрсатиб турибди.

Саноат корхоналарининг 17 процентга яқини маҳсулотни реализация қилиш планини бажармади. Янги шароитда ишлаётган кўпчилик корхоналар ишлаб чиқариш ҳажмини ўстириш суръатларини жадаллаштиришга, меҳнат унумдорлигини оширишга, маҳсулот реализация қилишни ва фойда олишни кўпайтиришга эришдилар. Лекин шулар орасида ҳам 10 процент корхона маҳсулотни реализация қилиш планини уддалай олмади.

Партия билан ҳукумат халқ фаровонлиги тўғрисида тинимсиз ғамхўрлик қилаётганлиги натижасида республикамиз меҳнаткашларининг реал пул даромадлари беш йиллик план ҳисоб-китобларида белгиланганига қараганда анча тез суръатлар билан кўпайиб бормоқда.

Пул даромадларининг кўпайиши савдони ва аҳолига маиший хизмат кўрсатишни яхшироқ ташкил этишни, ҳамма резервларни халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кўпайтиришга сафарбар қилишни, аҳолига керакли моллар ишлаб чиқарувчи қувватларни кўпайтиришни талаб қилади. Ҳолбуки, бир қанча корхоналарда қувватларни ишга тушириш план топшириқларидан орқада қолмоқда.

Бир неча йиллар мобайнида республикада маданий-маиший моллар ва рўзғор буюмлари ишлаб чиқариш плани бажарилмаётир. Гарчи 1968 йилда маҳаллий саноат корхоналарида маҳсулот ишлаб чиқариш анчагина кўпайган бўлса ҳам, лекин саноатнинг ана шу тармоғини маҳаллий хом ашёдан ва ишлаб чиқариш чиқитларидан фойдаланиш ҳисобига анча тезроқ ривожлантириш имкониятлари бор. Андижон область ижроия комитети маҳаллий саноат бошқармасининг корхоналарида маҳаллий хом ашёдан ва ишлаб чиқариш чиқитларидан тайёрланаётган маҳсулот жами маҳсулотнинг атиги 2,8 процентига, Тошкент область ижроия комитетига қарашли корхоналарда эса жами маҳсулотнинг 2,1 процентига тўғри келаётганлигини нормал бир аҳвол деб бўлмайди.

Енгил саноатнинг айрим корхоналари 1968 йилда қониқарсиз ишлаганлиги сабабли 44 миллион сўмлик мол савдо ташкилотларига кам чиқарилди. Шунинг натижасида бюджетга оборот солиғининг тушуми 20 миллион сўм миқдорда камайди. Шу йилнинг тўрт ойи мобайнида ҳам халқ истеъмоли молларининг айрим турларини ишлаб чиқариш плани бажарилмади.

Корхоналарнинг жуда кўпчилиги фойда олиш планини тўла ва ошириб бажарди. Шу билан бирга хўжалик ташкилотларининг учдан бир қисмидан кўпроғи ана шу муҳим топшириқни уддалай олмади ва планда кўзда тутилмаган зарарга йўл қўйдилар. Бу жиҳатдан озиқ-овқат саноати, енгил саноат ва пахта тозалаш саноати министрликларидаги аҳвол айниқса ёмон. Умуман республика бўйича фойда олиш юзасидан белгиланган йиллик план 52,4 миллион сўм миқдорида ёки 5,8 процент кам бажарилди, бу эса фойдадан бюджетга бериладиган тўловларнинг 16 миллион сўм миқдорда камайишига сабаб бўлди.

Улгуржи нархлар ислоҳ қилинганлиги илгари зарар келтириб келган буюмлар миқдорини анча камайтирди. Янги улгуржи нархлар бир қанча ташкилий-техникавий тадбирларни ўтказиш йўли билан ишлаб чиқаришнинг зарар кўришини тугатиш учун реал имконият яратиб берди.

Республика Олий Советининг ўтган сессиясида кўпгина корхоналар ва хўжалик ташкилотлари оборот маблағларидан нотўғри ва норационал фойдаланаётганликлари, шу маблағлардан фойдаланишни яхшилаш юзасидан министрликлар билан идоралар кўрган чоралар етарли бўлиб чиқмаганлиги таъкидлаб ўтилган эди. 1969 йилнинг биринчи январига қадар республика халқ хўжалиги тармоқларида банкда кредитлаб қўйилмаган товар—моддий буюмларнинг нормадан ташқари запаслари 115 миллион сўмни ташкил қилган эди. Бундай запасларнинг тўпланиб қолишига асосий сабаб шуки, моддий-техника таъминотида камчиликлар бор, маҳсулот ишлаб чиқариш ва реализация қилиш планлари бажарилмаётир, айрим корхоналар аҳолига манзур бўлмайдиган ва паст сифатли маҳсулот ишлаб чиқармоқда. Анчагина миқдордаги оборот маблағлари дебиторлик қарзга жалб қилинмоқда.

Баъзи бир корхоналар, ташкилотлар ва қурилишлар ва айниқса совхозлар хўжаликни норационал олиб бориш оқибатида ўз оборот маблағларининг етишмай қолишига йўл қўйдилар, кўп ҳолларда бу камомат давлат бюджети ҳисобидан тўлдирилмоқда. Бу эса бизнинг молиявий ресурсларимизни камайтиради, ҳолбуки ана шу ресурслар республика экономикаси ва маданиятини янада жадал ривожлантиришга ишлатилиши мумкин эди. Пахта тозалаш саноати министрлиги, Қишлоқ хўжалиги министрлиги, «Главташкентстрой» ва Қурилиш министрлиги ўз оборот маблағларининг жуда камайиб кетишига йўл қўйдилар.

Айрим министрликлар ва идоралар корхона тасдиқлаган план кўрсаткичларини ҳали ҳам кўп марталаб ўзгартириб келмоқдалар. Енгил саноат, Пахта тозалаш саноати, Озиқ-овқат саноати, Гўшт ва сут саноати министрликларида планлар айниқса кўп ўзгартирилмоқда. Бундай практика план интизомини пасайтиради ва халқ хўжалик плани топшириқларининг бажарилишига салбий таъсир қилади.

Партия билан ҳукумат аҳолининг эҳтиёжларини тўлиқроқ қондириш тўғрисида доимо ғамхўрлик қилиб келмоқдалар. Шу мақсадда савдо тармоқларига товар ресурслари тобора кўп миқдорда юборилмоқда, савдо корхоналари ва умумий овқатланишнинг моддий-техника базасини кенгайтиришга катта-катта пул маблағлари ажратиб берилмоқда. 1968 йилда аҳолига мол сотиш кўпайди. Чакана савдо ва умумий овқатланиш корхоналари тармоғи кенгайтирилди. Лекин савдо ташкилотларининг хўжалик-молия ишларида ҳали ҳам жиддий нуқсонлар содир бўлиб келмоқда. 1968 йилда ва 1969 йилнинг тўрт ойи мобайнида товар обороти плани бажарилмади. Ҳолбуки, савдо шохобчасида нормадан ташқари молларнинг катта-катта запаслари тўпланиб ётибди. Ана шу моллар сотилган тақдирда, товар оборотининг планда белгиланган ҳажмини бемалол бажариш мумкин бўлур эди.

Республиканинг 1968 йилги давлат бюджетига кўра, аниқланган планга нисбатан 45,6 миллион сўм миқдоридаги маблағ, шу жумладан, 33 миллион сўм капитал маблағ ўзлаштирилмай қолди. Республика Министрлар Советига қарашли корхоналар ва ташкилотларда капитал маблағ сарфлаш плани 92 процент бажарилди, капитал маблағ ишлатиш учун бюджетдан ажратилган пулнинг 96,2 процентидан фойдаланилди. Капитал маблағ ҳажмининг бажарилишига нисбатан пул маблағларининг ортиқча харажат қилинганлигига асосий сабаб шуки, министрликлар билан идоралар қурилишларда мавжуд бўлган пландан ташқари машина-ускуналарнинг запасларини ишлаб чиқаришга жалб қилиш топшириқларини бажармадилар.

1969 йил биринчи кварталида капитал ишларни пул билан таъминлашга бюджетдан ажратилган маблағлардан жуда ёмон фойдаланилди.

1968 йилда социал-маданий ишларга бюджетдан ажратилган маблағлар 1 миллиард 264 миллион сўм миқдорида ёки аниқланган планга нисбатан 98,5 процент ишлатилди. Бу маблағнинг 18,7 миллион сўмидан фойдаланилмаганлигига янги объектларни ишга тушириш плани тузук бажарилмаганлиги кўп жиҳатдан сабаб бўлди. Сирдарё, Наманган, Сурхондарё, Қашқадарё областларида ва Қорақалпоғистон АССРда маданий-маиший объектлар қурилиши айниқса қониқарсиз олиб борилди.

Кўп ҳолларда маҳсулот таннархини камайтириш, меҳнат унумдорлигини ошириш, асосий фондлардан ва оборот маблағларидан тўғри фойдаланиш масалаларига ҳали ҳам етарли эътибор берилмаётир. Унумсиз харажатларни ва пландан ташқари нобудгарчиликларни камайтириш учун зарур чоралар кўрилмаётир, натижада бундай харажатлар ва нобудгарчиликлар халқ хўжалигида анча катта миқдорга етиб қолди. Саноат, қурилиш, қишлоқ хўжалиги, транспорт ва савдо корхоналарининг баъзилари иш ҳақи фондларини ортиқча сарфлаб юбормоқдалар, министрликлар билан идоралар эса, бу ишда тартиб ўрнатиш учун зарур чораларни кўрмаётирлар. Растраталар, моддий бойликларни ўғирлашга узил-кесил чек қўйилган эмас, айрим жойларда пул маблағлари қонунга хилоф равишда харажат қилинишига йўл қўйилмоқда.

Халқ хўжалигининг ҳамма бўғинларида молия органлари ва банк муассасалари катта роль ўйнашлари керак. Бу органлар ва муассасалар иқтисодий ишларни ва контроль ишини ҳамма жойда такомиллаштиришлари ва мустаҳкамлашлари, корхоналар билан хўжалик ташкилотларининг ҳисоботларини чуқур анализ қилишлари, халқ хўжалик планларининг муваффақиятли бажарилишига кўмаклашишлари лозим.

План-бюджет комиссияси Ўзбекистон ССРнинг 1968 йилги давлат бюджети даромадлар бўйича 2.819.385 минг сўм миқдорида ва харажатлар бўйича 2.721.827 минг сўм миқдорида, яъни даромадлар харажатлардан 97.558 минг сўм ошириб ижро этилганлиги тўғрисидаги ҳисоботни тасдиқлаш ҳақида таклиф киритади. (Қарсаклар).

ҚУЁШЛИ ДИЁРИМИЗ МОНГОЛ ЁШЛАРИНИ ҚУТЛАМОҚДА

НУКУС («Совет Ўзбекистони» мухбири). Қорақалпоғистон Автоном республикаси пойтахти Нукус — байрам либосига бурканган. Шаҳар меҳнаткашлари, халқ хўжалигининг новаторлари, олимлар, фан ва маданият арбоблари, студентлар ва мактаб ўқувчилари азиз меҳмон — монгол ёшларини зўр хурсандчилик билан қарши олдилар. Социалистик Меҳнат Қаҳрамони врач Ўразимбет Холмуродов меҳмонларга нон-туз тутади. Пионерлар гулчамбарлар тақдим қилишади. Кутиб олишда Қорақалпоғистон область партия комитетининг биринчи секретари Қ. Камолов ҳам ҳозир бўлди. Аэропортда кўп кишилик митинг бўлди. Митингда Қорақалпоғистон область комсомол комитетининг биринчи секретари С. Каниёзов табрик нутқи сўзлади. Монголия Революцион Ёшлар Союзи Марказий Комитетининг бўлим мудири. Я. Тайвгоо жавоб нутқи сўзлади.

Нукус ремонт заводи бош инженери К. М. Лукьянов, Қорақалпоғистон Давлат педагогика институтининг студенти А. Жодгорова, ёш олим Йўлдош Қурбонов, Терешкова-Николаева номли ўрта мактаб ўқувчиси Э. Абубакирова азиз меҳмонларни ва шу меҳмонлар орқали барча монгол ёшларини қизғин табрикладн.

Меҳмонлар дам олганларидан сўнг шаҳарни томоша қилдилар. Ўлкани ўрганиш ва санъат музейларига бориб, Совет Қорақалпоғистонининг Октябрь революциясидан илгариги ва кейинги ҳаёти билан танишдилар.

Куннинг иккинчи ярмида Тахиатош ГРЭСи, Хўжайли районидаги Ленин номли колхознинг ҳаёти билан танишдилар. Амударёда теплоходда сайр қилдилар. Шу куни кечқурун азиз меҳмонлар Хоразм областига жўнаб кетдилар.

* * *

БУХОРО («Совет Ўзбекистони» мухбири). Қадимий шаҳар кўчалари, сайилгоҳлари совет — монгол халқларининг бузилмас дўстлиги ва жипслигини ифодаловчи шиорлар, улкан транспарантлар билан безатилган. «Яшасин В. И. Ленин асос солган совет ва монгол халқлари дўстлиги!», «Совет — монгол ёшларининг бирлиги бузилмасдир!» совет — монгол ёшлари учинчи дўстлик фестивали иштирокчиларининг хис-туйғуларини ифодаловчи бу сўзлар монгол, рус, ўзбек тилларида ёзиб қўйилган.

Эрта тонгда ям-яшил гулларга бурканган Бухоро аэропорти одамлар билан гавжум бўлди. Бу ерда область партия, совет, комсомол ташкилотларининг раҳбарлари, ёш ишчилар, студентлар, мактабларнинг ўқувчилари, совет — монгол ёшларининг учинчи дўстлик фестивали қатнашчилари — азиз меҳмонларни кутиб олишга тўпланишган. Карнай, сурнай садолари янграйди.

Бухорога келган дўстлик фестивали иштирокчилари орасида Монголия Революцион ёшлар союзи Марказий Комитетининг биринчи секретари Ч. Пурэвжав, Улан-Батор қурилиш трестининг бригадири, Буюк Халқ Хуралининг депутати Монголия Халқ Республикасининг Меҳнат Қаҳрамони Д. Намсрай, Революцион ёшлар союзининг бошқа вакиллари ёш ишчилар, студентлар, артистлар, спортчилар бор. Улар билан бирга ВЛКСМ Марказий Комитетининг секретари Ю. В. Торсуев, Ўзбекистон комсомоли Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Ҳ. Абдуллаева, комсомол ветерани — генерал-полковник С. С. Бельченко, Днепропетровский областидаги «Коммунист» колхозининг бригадири Социалистик Меҳнат Қаҳрамони И. М. Рижовалар ҳам бу ерга келдилар.

Дўстлик фестивали вакиллари Совет ҳокимияти йилларида гуллаб-яшнаётган Бухоро шаҳрининг диққатга сазовор жойларини зўр қизиқиш билан кўрдилар.

Шу куни В. И. Ленин номли майдонда совет — монгол ёшларининг традицион дўстлигига бағишланган умумшаҳар митинги бўлди. Митингда қадимий воҳа ёшларининг вакиллари — Бухоро педагогика билим юртининг талабаси Г. Абдуллаева, «Партия XVI съезди» тикувчилик фабрикаси комсомол ташкилоти секретарининг ўринбосари С. Солихов ва бошқалар совет — монгол ёшлари дўстлиги фестивали иштирокчиларини қизғин табрикладилар. Уларнинг ҳаёти, ўқиши, меҳнатда эришаётган ғалабалари тўғрисида гапириб бердилар.

Кечқурун совет — монгол ёшларининг учинчи дўстлик фестивали қатнашчилари шаҳар меҳнаткашларига катта программада концерт қўйиб беришди.

ҲУРМАТ ТАХТАСИ

Давлатга пилла сотиш планини муддатидан илгари бажарганликлари учун республика «ҲУРМАТ ТАХТАСИ»га ёзиладилар:

Шўрчи районн (район партия комитетининг секретари **Э. Рустамов**, район ижроия комитетининг раиси **Х. Бегматов**, район комсомол комитетининг секретари **Т. Меҳмонбоев**, марказий пилла қуритиш пунктининг директори **У. Мустафоев** ўртоқлар).

Ўзбекистон райони (район партия комитетининг секретари **А. Пайғамов**, район ижроия комитетининг раиси **И. Қодиров**, район комсомол комитетининг секретари **А. Эрнабоев**, марказий пилла қуритиш пунктининг директори **А. Раҳимов** ўртоқлар).

Ленинград райони (район партия комитетининг секретари **М. Ҳайдаров**, район ижроия комитетининг раиси **Т. Исмоилов**, район комсомол комитетининг секретари **Д. Жўрабоева**, марказий пилла қуритиш пунктининг директори **С. Содиқов** ўртоқлар).

Бенобод райони (район партия комитетининг секретари **М. Нуъмонов**, район ижроия комитетининг раиси **Т. Кушеров**, район комсомол комитетининг секретари **З. Қодиров**, марказий пилла қуритиш пунктининг директори **Р. Абдуллаев** ўртоқлар).

ТУҒИЛГАН КУН ЎРНИДА

РАҲМАТ ОҒАМИЗ

Раҳмат оға ҳаёти ҳақида гапириб қолгудек бўлса болалигида кўрган-кечирганларини ҳикоя қила бошлайди:

— Минг эшитгандан бир кўрган аъло, дейишади оталар. Негадир қариндошлар орасида Матёқуб тоғамга меҳрим бошқача эди. Балки, бу унинг болажонлигидандир. Тоғам қушдек тиним билмасди. Мен тоғамнинг деҳқончилик юмушларига боқишиб, чиғириқ қўшилган эшакка миниб айланардим.

Бир куни тоғамга сув навбати келиб, чиғириқ кўзачаларидан тўкилаётган сув энди экинга бориб етганида, ариқда сув қуриб қолди. Юқорида, кимдир сувни боғлаб олган. Кун иссиғида жони халқумига тиқилган тоғам елкасида кетмони билан югуриб кетди. Орадан кўп ўтмай уни замбилда кўтариб келдилар, бутун гавдаси қонга беланган, ҳушсиз эдилар...

* * *

Ўта зулмкор хонлик тузумидан Хоразм халқи безган эди. Ана шу шароитда Улуғ Ленин даҳоси Хоразм халқининг асрий орзулари билан йўғрилиб, Асфандиёрнинг аркон давлати ер билан яксон қилинди. Минг тўққиз юз йигирманчи йили Хоразм водийсида шонли Октябрь инқилоби қарор топди.

Хивада ленинчи ёшлар иттифоқи ташкил топиши биланоқ биринчилар қатори бизнинг Раҳматимиз ҳам комсомол аъзолигига қабул қилинди, тантанали маросимда унга комсомол аъзолик билети топширилди. Ўн беш яшар Раҳмат Мажидий Хива район комсомол кўмитасига саркотиб қилиб сайланди.

Инқилобнинг келажаги ёшларнинг, ҳар жиҳатдан билимдон, етук ёшлар керак. Бунинг учун ўқиш, ўқиш, яна ўқиш лозим! Хива комсомоллари ҳам доҳий Лениннинг бу чақириғига лаббай, деб жавоб қилдилар.

Хива шаҳар комсомоллари «Маданий юриш» бошладилар. «Саводсизлик бизнинг душманимиз», «Саводхон бўлмаган бирорта ҳам ёш қолмасин!» деб, ёшларни оёққа турғиздилар. Ёшлар бир-бирларини етаклашиб саводсизликни битириш курсларига ёпирилиб келишарди. Қобилиятли ёшларни Самарқанд, Тошкент, ҳатто Москвага ўқишга юбора бошладилар. Бир неча ўн йигитни Раҳмат Мажидий Тошкентга ўқишга бошлаб келди. Ўқув юртларига жойлашда, истиқомат учун уй-жойлар топишда уларга кўмаклашди. Ниҳоят, Раҳматнинг ўзи ҳам йигирма иккинчи йилда САГУ ҳузуридаги ишчилар факультетига ўқишга кириб, йигирма бешинчи йили муваффақият билан тугатди ва Москвага йўл олди. Москва Давлат дорилфунунининг ҳуқуқ факультетида таҳсил кўриб, йигирма саккизинчи йилда уни ҳам муваффақият билан тамомлади.

1930 йили республикамиз пойтахти Самарқанддан Тошкентга кўчирилиши муносабати билан Самарқанд областида «Ленин йўли» газетаси ташкил қилинди ва Раҳмат оға бу газетага масъул муҳаррир бўлди. Бир йил ишлаб, сўнг республикамизнинг марказий газетаси «Қизил Ўзбекистон»да муҳаррир ўринбосари, орадан кўп ўтмай шу газетанинг масъул муҳаррири бўлиб ишлади.

Раҳмат оға қобилиятли журналист, очеркчи ва Ўзбекистонда партия матбуотининг ташкилотчиларидан бири бўлгани учун ҳам адабий муҳитга яқин эди. ВКП(б) МКнинг 1932 йил 23 апрелда «Адабий-бадиий ташкилотларни қайта қуриш ҳақида» чиқарган қарори муносабати билан Ўзбекистон КП(б) МК қарор қабул қилди ва Раҳмат оғани Ўзбекистон Ёзувчилар союзи ташкилот комитетига раис қилиб тайинлади.

Раҳмат оға бошлиқ ташкилот комитети оғир шароитда иш олиб борди. Совет платформасида турган ва социализм қурилишига хайрхоҳ бўлган ҳамма ёзувчиларни ижодий ишга тортиш, улар орасида ишонч, дўстона муносабат, ижодий ҳамкорлик вужудга келтириш, гуруҳбозлик кўринишларига барҳам бериш, соғлом танқид ва ўз-ўзини танқидни кенгайтириш йўли билан мавжуд кучларни ижодга сафарбар қилиш зарур эди.

23 апрель қароридан сўнг ўзбек совет адабиёти ҳам гуркираб ўса бошлади. «Шўро адабиёти ва санъати», «Ер юзи», «Гулистон», «Ёрқин ҳаёт» журналлари нашр этила бошлади. «Совет адабиёти ва санъати» ва «Гулистон» журнали Раҳмат оға муҳаррирлигида чиқарди.

1934 йилнинг май ойида Тошкентда бўлиб ўтган Ўзбекистон совет ёзувчиларининг 1-қурултойида Ёзувчилар союзининг раиси бўлиб сайланган Раҳмат оға бошчилигида ўзбек ёзувчиларидан Зиё Саид, Ҳусайн Шамс, Ойдин Собирова, Ғафур Ғулом, Ғайратий, Анқабой ва мен Бутуниттифоқ Совет ёзувчиларининг тарихий биринчи съездига делегат бўлиб қатнашган эдик. Раҳмат оға СССР Ёзувчилари союзининг биринчи съездида «Ўзбекистон ёзувчиларининг ғоявий-ижодий ишлари ҳақида» доклад қилди. Раҳмат оға шу съездда СССР Ёзувчилари союзи пленуми ва президиумининг аъзоси қилиб сайланган эди.

Раҳмат оға шу даврлар орасида Москвадаги қизил профессорлар институтида ҳам ўқиб чиқди. Оға ўзининг баркамол, сермазмун олтмиш ёшлик меҳнат фаолиятида ҳақиқий марксист-танқидчи, тадқиқотчи-адабиётшунос олим бўлиб етишди. 1961 йили «Огаҳий лирикаси» темасида филология фанлари кандидати диссертациясини муваффақиятли ёқлади ва нашр эттирди. «Таъвизул ошиқин» девонини чопга тайёрлади.

Раҳмат оға кўп томлик «Ўзбек адабиёти» (5 том) хрестоматиясини, «Ўзбек шеърияти антологияси»ни (5 том), шунингдек 15 томлик Алишер Навоий асарларини ўзбек тилида ва 10 томлик асарларини рус тилида нашрга тайёрлаш ва таҳрир қилишда актив иштирок этди.

Раҳмат оға Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Алишер Навоий номидаги адабиёт музейининг қўл ёзмалар бўлимида ишлаб ўзбек халқининг адабий меросини ўрганиш ва уни кенг оммага етказиш борасида қунт билан хизмат қилмоқда.

1968 йилда улуғ ўзбек шоири Алишер Навоийнинг 525 йиллик юбилейини ўтказишдаги актив ва самарали хизматлари учун Раҳмат оға Мажидийга Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг фармонига мувофиқ «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими» унвони берилди.

Раҳмат оға олтмиш ёшга кирди. Лекин ҳали бардам-бақувват. Кекса коммунист, адабиётимизнинг жонкуяр хизматкори, таниқли олими Раҳмат оға Мажидийнинг қутлуғ олтмиш ёшини муборакбод қиламиз. Оғага саломатлик, узоқ умр, илмий ишларида баракали, сермазмун ижодий муваффақиятлар тилаймиз.

Назир САФАРОВ,
ёзувчи, Ҳамза номидаги Давлат мукофотининг лауреати.

ХИТОЙДАГИ ВОҚЕАЛАР

Ички Монголияда маочилар томонидан жойларда ўрнатилаётган «янги тартибга» қарши оммавий чиқишлар бўлаётганлиги кейинги кунларда маълум бўлиб қолди. Бу сафар Ички Монголиянинг саккизта аймоғида ва иккита шаҳарида ғалаёнлар бўлиб ўтди. Пекиндан келган вакиллар маҳаллий ҳокимият органларини тарқатиб, майда миллатлар яшовчи шу райондаги шахталарда ўзларининг «революцион комитетларини» тузишга киришганларидан кейин тўқнашувлар бошланиб кетди. Ички Монголиянинг пойтахти Хух-Хото радиостанцияси берган хабарида айтилишича, шу ғалаёнларда «Раис Мао йўлига қарши душманлик кайфиятида бўлган унсурлар қатнашган». Радио хабаридан маълум бўлишича, бу ғалаёнларни бостириш учун «Н-чи ҳарбий қисм» юборилган. «Кўрилган қатъий чоралар армиянинг Мао сиёсатини мустаҳкамлашга тайёр эканлигини яна бир марта исбот қилди», дейилади радионинг хабарида.

Ички Монголиядаги қонли воқеалар таъсири Хитой пойтахтигача ҳам етиб борди. Уйлар ва кўчаларнинг деворларида номаълум кишилар ёзиб кетган хатлар пайдо бўлди. Улар аҳолини қурол кучи билан бостирганлиги учун жавобгарликни Ички Монголия революцион комитетининг раиси, шунингдек Пекин ҳарбий округи қўмондонининг ҳам ўринбосари ва Ички Монголиядаги қўшинлар қўмондони Тэн Хай-цинга юкламоқдалар. Вилоятлардаги «революцион комитетларнинг» кўзга кўринган раҳбарлари — ҳарбийлар каби у ҳам Хитой Коммунистик партиясининг IX съездида маочи «марказий комитет» составига киритилган.

Пекиндаги съезддан кейин жойларда ва «революцион комитетлар»нинг ўзида кураш кескинлашиб кетганлиги тўғрисида Анхой, Сичуань, Гуандун, Цзянси вилоятларидан ва бошқа баъзи вилоятлардан хабарлар келмоқда. Пекиннинг ўзида ҳам «революцион комитетларни» тузиш ва ўзгартириш ҳануз давом этмоқда. Маочилар Пекиннинг ўзидаги баъзи корхоналарга «тартиб сақлаш» учун қўшимча қўшинлар юбормоқдалар.

Чет эл телеграф агентликлари Чжэцзян вилоятида катта тўқнашувлар бўлганлигини хабар қилмоқдалар. Радиостанция хабарларида «ўт қўйишлар ва исёнлар» бўлганлиги, шунингдек «душманлар вилоят революцион комитетига қарши ҳужум қилаётганлиги» айтилмоқда. У ерда «IX съезднинг сиёсий йўл-йўриқларига» қарши чиқаётганларни душманлар деб аташ одат бўлиб қолди.

Чет эл мухбирларининг хабарларида айтилишича, Чжэцзянда норози бўлганларга қарши курашмоқ учун мунтазам қўшинлардан фойдаланилмоқда. Хунань вилоятида бир-бирига қарши гуруҳларнинг кураши шиддатли тус олганлиги ҳам хабар қилинмоқда.

Маонинг халқ манфаатларига зид йўлини жойларда зўрлик билан жорий қилиш чоғида антисоветизм кучайтирилмоқда, миллатчилик жазавалари авж олдирилмоқда. Хитой пропагандаси Совет Иттифоқи тўғрисидаги уйдирма гапларни кун сайин тарқатиб турибди. Совет — Хитой муносабатларининг тарихий фактлари матбуотда, радио орқали, кинофильмларда қўпол равишда бузиб кўрсатилмоқда, совет сиёсати тўғрисида сира ақлга сиғмайдиган уйдирмалар тарқатилмоқда.

Шундай йўл билан маочилар меҳнаткашларнинг диққат ва эътиборини ички қийинчиликлардан чалғитмоқчилар, IX съезд якунларидан норози бўлганларнинг овозини бўғмоқчилар. Бироқ, Хитойдан келган кейинги хабарлардан маълум бўлишича, Хитой раҳбарлари томонидан ўтказилиб келаётган ва халқ манфаатига зид бўлган сиёсатга нисбатан қаршиликни репрессиялар билан ҳам, антисоветизм билан ҳам бостира олмаётирлар. (ТАСС).

Саҳатқули ДУРДИҚУЛИЕВ

Бухоро область ҳарбий комиссари полковник Саҳатқули Дурдиқулиев хизмат бурчини ўтаётиб шу йил 4 майда тўсатдан вафот этди.

Саҳатқули Дурдиқулиевнинг бутун ҳаёти совет халқига, ўзи 1942 йилдан аъзо бўлган Коммунистик партия ишига хизмат қилишга бағишланган эди.

Саҳатқули Дурдиқулиев 1918 йил 5 декабрда Ашхобод областининг Қизил-Арват шаҳрида туғилди. Ўрта мактабни тамомлагач, 1939 йили у Совет Қуролли Кучлари сафига чақирилиб, Совет Армиясининг оддий жангчисидан полковник, Чапаев дивизиясининг ўқчисидан область ҳарбий комиссаригача бўлган шонли йўлни босиб ўтди. 1941 йилнинг ноябридан то 1945 йилнинг 9 майигача Улуғ Ватан уруши фронтларида бўлди.

Саҳатқули Дурдиқулиевнинг Ватан олдидаги хизматлари 2-даражали Улуғ Ватан уруши, икки марта Қизил юлдуз ордени, уч марта «Жанговар хизматлари учун» ва Польшанинг «Варшава учун» медали ва бошқа кўпгина медаллар билан тақдирланди.

Урушдан кейинги йилларда у маҳаллий ҳарбий органларда ишлаб ўзининг зўр ташкилотчилик ва тарбиячилик маҳоратини кўрсатди.

Меҳнаткашлар депутатлари Бухоро область Советининг депутати ва область партия комитети аъзоси сифатида жамоат ишларида фаол иштирок этди.

У умумхалқ коммунизм қурилиши ишига муносиб ҳисса қўшди. Саҳатқули Дурдиқулиев яхши командир ва сезгир ўртоқ эди. Унинг порлоқ хотираси қалбимизда абадий сақланади.

БИР ГРУППА ЎРТОҚЛАРИ.

Редактор **М. ҚОРИЕВ.**

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

18.30 — **Кўрсатувлар программаси.**

Рус тилида: 18.35 — **Телеянгиликлар**, 18.50 — **«Шайтон боласи»** (Қўғирчоқ фильм). 19.10 — **«Пропагандист»** (Тележурнал). 19.40 — **Ёш композиторларнинг янги асарлари**, 20.25 — **Кўрсатувлар программаси.**

Ўзбек тилида: 20.30 — **Телеянгиликлар**, 20.45 — **Июнь — ғўза парваришида зарбдор ой**, 21.05 — **«Раққоса хиром этганда»**. **Раъно НИЗОМОВА**, 22.05 — **«Оламга саёҳат»** (Киноэшиттириш).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 дан — **Москва кўрсатади.**

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 18.30 — **«Ёшлик»** кўрсатади. **Спорт**, 19.00 — **Ўзбекистон касаба союзлари спартакиадасининг очилиши**, («Пахтакор» стадионидан олиб кўрсатилади).

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 6/VI да **Оққуш кўли**, 8/VI да **Жизель.**

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 6/VI да **Мария Стюарт**, 7/VI да **Қонли сароб**, 8/VI да **Ўғирланган умр.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 6/VI да **Ёшликда берган кўнгил**, 7/VI да **Катта концерт**, 8/VI да **Фарғона тонг отгунча**, 9/VI да **Тошболта ошиқ.**

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Бриллиант қўл — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК», «ДРУЖБА», «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Ҳаводаги саргузаштлар — «ЎЗБЕКИСТОН», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун), «МОСКВА» (кундуз соат 2.20, 5 ва кеч 7.20 минутда).

Далиллар керак — НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун), «МОСКВА» (кундуз соат 12.20 ва кеч 9 яримда).

ЁЗГИ БИНОДА

(Кеч соат 8.40 ва 10.30 минутларда бошланади)

Ҳаводаги саргузаштлар — «ФЕСТИВАЛЬ».

Бир юз биринчи сенатор — «ХИВА».

Бриллиант қўл — ТЕЛЬМАН номли.

Ўзбекистон ССР Олий Суди коллективи Ўзбекистон ССР Олий Судининг аъзоси М. К. Мирзаолимовга отаси

Мирзаолим ҚОДИРОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

№ Б. — 131. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64633. Р. 14341.